

OPERA

TIDSKRIFTEN

OPERAPRISET TILL

*Ann Louice
Lögdlund*

GRAN TEATRE
DEL LICEU

**FRANCO
FAGIOLI**

**ERIKA
SUNNEGÅRDH**

no. 5 2016
pris 115 kr

763-5

DESSUTOM I VINTER

OPERA

Trollflöjten
Barberaren i Sevilla
Salome
Glada Änkan PREMIÄR
La Bohème
Maskeradbalen

BALETT/DANS

Nötknäpparen
Sharon Eyal & Olivier Dubois URPREMIÄR

UNGA PÅ OPERAN

#jag

KONSERTER

Julkonsert
Nyårsgala
Peterson-Bergerjubileum
Kammarkonsert
Lunchkonserter

MUSIK *Umberto Giordano*
DIRIGENT *Tobias Ringborg*
REGI *Christof Loy*
Premiär 10 december

Prisade sopranen ASMIK GRIGORIAN
är tillbaka på Kungliga Operan efter
SUCCÉN i Madama Butterfly

FEDORA

»... hon SJUNGER så jag tappar ANDAN.« SVD

www.operan.se

Stolta partners till Kungliga Operan
KPMG MasterCard Nordea
Samarbetspartner
Savana Wallenius Lines

6

14

22

28

36

62

68

INNEHÅLL

OPERAPRISET

6 Sopranen AnnLouice Lögdlund vinnare av Tidskriften OPERAs pris 2016.

INTERVJU

14 Sopranen Erika Sunnegårdh tycker om det finstilla och söker hitta det i sina tolkningar – oavsett roll. Hon har aldrig ryggat för risker eller utmaningar. Nu Stockholmsaktuellt med Salome.

FESTIVAL

22 Rapport från Festival Valle d'Itria i Syditalienska Martina Franca.

PORTRÄTT

28 Claes Wahlin träffade den argentinske countertenoren Franco Fagioli, som i höstas sjöng huvudrollen i Francesco Cavallis opera Eliogabalo på Palais Garnier.

REPORTAGE

62 OPERA besöker Gran Teatre del Liceu, som ligger mitt på paradgatan La Rambla i Barcelona. Ni får både operahusets historik och operachefen Christina Scheppelmans visioner.

HISTORIK

68 Musikvetaren Owe Ander berättar om hur originalpartituret till Wagners grand opéra Rienzi hamnade i Kungliga Operans arkiv. Den förste Rienzi Joseph Tichatschek, som även gjorde rollen vid Sverigepremiären 1865 i Stockholm, är den som lämnade kvar partituret.

ALLTID I OPERA

5 LEDARE

10 NOTISER

32 FÖRESTÄLLNINGAR Kungliga Operan, Folkoperan, Göteborgsoperan, Norrlandsoperan, Malmö Opera, Köpenhamn, Paris och Wien.

59 BOKNYTT Mitt liv är en roman som intresserar mig mycket – Hector Berlioz: Musiken, människan, tiden och Don't be Quiet, Start a Riot!.

72 IN MEMORIAM Johan Botha, Günter von Kannen, Märta Schéle, Alberto Remedios, Roj Friberg och Neville Marriner.

76 NYTT PÅ CD Titus mildhet, Dalibor, Marjukka Tepponen och Simone Kermes.

80 KALENDER

82 DIE SCHWEIGSAME FRAU

Fr. v.: AnnLouice Lögdlund i Die tote Stadt. Foto: Mats Bäcker.

Erika Sunnegårdh som Salome, Kungliga Operan. Foto: Micke Sandström.

Bild från Martina Franca. Foto: Paolo Conserva.

Porträtt Franco Fagioli. Foto: Julian Laidig.

Detaljbild interiör Gran Teatre del Liceu i Barcelona. Foto: A. Bofill.

Scen ur Satyagraha, Folkoperan. Foto: Markus Gärder.

Detalj ur Rienzipartituret.

Omslagsbild: Scen ur A Fairy Queen, Det Kongelige Teater. Foto: Miklos Szabo.

AN ICO AND JULIUS AB PRESENTATION

THE WORLD'S MOST BELOVED TENOR

ANDREA BOCELLI

STOCKHOLM CONCERT ORCHESTRA
Helene Stureborgs Kammarkör och
Stockholms Musikgymnasiums Kammarkör

CINEMA WORLD TOUR

LÖRDAG 25 FEBRUARI 2017
STOCKHOLM ERICSSON GLOBE

WWW.GLOBEARENAS.SE • WWW.AXS.COM • 0771-31 00 00

Julius Production presenterar

St. Petersburg Festival Ballet

Nötknäpparen/Svansjön

NÖTKNÄPPAREN

MALMÖ LIVE SÖNDAG 27 NOVEMBER KL 20.00

GÖTEBORGS KONSERTHUS MÅNDAG 28 NOVEMBER KL 19.30

HALMSTADS TEATER TISDAG 29 NOVEMBER KL 19.30

UPPSALA KONSERT & KONGRESS LÖRDAG 3 DECEMBER KL 14.30

SVANSJÖN

VÄXJÖ KONSERTHUS TORSDAG 1 DECEMBER KL 19.30

VÄSTERÅS KONSERTHUS FREDAG 2 DECEMBER KL 19.00

Biljetter: www.juliusbiljettservice.se, 0775 700 400
samt sedvanliga biljettkontor för respektive lokal

Julius Production & PH International Music and Great Entertainment presents

Nyårskonserten 2017

Repertoar ur den världsberömda TV-konserten från Wien.
Framförd av stor orkester och sångsolister i världsklass.

SCHÖNBRUNN SLOTTSFILHARMONIKER

7 jan MALMÖ LIVE

10 jan VÄXJÖ KONSERTHUS

11 jan JÖNKÖPINGS KONSERTHUS

17 jan STOCKHOLMS KONSERTHUS

18 jan VÄSTERÅS KONSERTHUS

19 jan LINKÖPING CRUSELLHALLEN

21 jan HELSINGBORGS KONSERTHUS

22 jan GÖTEBORGS KONSERTHUS

Biljetter: www.juliusbiljettservice.se, personlig service: 0775 700 400 samt sedvanliga biljettkontor i respektive lokal/stad
Info: www.nyarskonserten.se

Segrare AnnLouice Lögdlund

Sopranen **AnnLouice Lögdlund** får Tidskriften OPERAs pris 2016 för sin tolkning av Marietta i **Erich Wolfgang Korngolds** opera *Die tote Stadt* på Wermland Opera i Karlstad. Teatern vid Klaraälvstranden har varit Lögdlunds fasta punkt sedan år 2000 och här har hon utvecklats till en efterfrågad Wagnersångerska, inte minst efter att hon gjort alla de tre Brunnhilde-rollerna i Karlstadsringen 2011, vilket ledde till engagemang på Kungliga Operan i Stockholm, Nationaloperan i Helsingfors och Mannheimoperan. Nästa höst väntar Turandot i en nyuppsättning på Folkoperan, en roll som hon gjort tidigare på Malmö Opera.

Göteborgsoperan och Kungliga Operan står för var sin innovativ satsning under innevarande säsong. I Göteborg ger man tre svenska operor i konsertanta framföranden. Först ut var nyligen **Ivar Hallströms** *Vikingarna* från 1877, som inte spelats här sedan 1882. Här fick vi prov på stark musikdramatik i ett mjukt franskinspirerat flöde, omisskännligt Hallström om man tidigare har hört hans magnum opus *Den bergtagna*. Närmast väntar **Ture Rangströms** *Kronbruden* (26/2) och **Gösta Nystroems** *Herr Arnes penningar* (23/4).

Kungliga Operan satsade i stället stort på sin nya giv *Short Stories*, tre kortoperor om max 20 minuter på Rotundans scen – förstudier till helaftonsoperor. Kompositörerna **Roger Assar Johanssons**, **Tebogo Monnakgotlas** och **Johan Ulléns** arbeten får ses som en inskolning inför det stora operaformatet. Även nationalscenen kommer att spela en konsertant opera: **Wilhelm Peterson-Bergers** *Adils och Elisiv* (26/1), eftersom det nästa år är 150 år sedan tonsättaren föddes.

I ett kommande nummer uppmärksammar OPERA hur det går med Kungliga Operans ombyggnadsplaner. När tas beslutet om igångsättandet? Likaså kommer vi att ta reda på vad som har hänt med nybyggnadsplanerna kring Göteborgsoperans annexscen, som var ett initiativ av dess före vd **Peter Hansson** och dess dåvarande tekniske chef **Mats G Nyström**. Ärendet överklagades av boende som ansåg att deras utsikt över Göta älv skulle påverkas negativt. Varför är det så tyst i frågan? När jag senast stötte ihop med Peter Hansson i en mellanakt, visste inte han heller hur läget ser ut.

För våra trogna läsare har vi specialsytt en operaresa till Berlin den 4–8 maj 2017. Det blir bl.a. tre operaföreställningar på resan som arrangeras i samarbete mellan OPERA och Favoritresor. För mer info se sidan 80. Följ med på vår resa!

Vi uppmanar också våra läsare och prenumeranter att ge bort OPERA i julklapp. För mer information se sidan 57.

Vi tackar för året som har gått och önskar alla prenumeranter, läsare och annonsörer en God Jul och Ett Gott Nytt År!

Sören Tranberg

SÖREN TRANBERG
Chefredaktör och ansvarig utgivare

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Sören Tranberg

Adress Tidskriften OPERA,
Lindvallsplan 10, 117 36 Stockholm.
Tel 0709-67 58 63.
st@tidskriftenopera.nu
www.tidskriftenopera.se

Redaktion Yehya Alazem,
Erik Graune, Henry Larsson,
Ingvar von Malmberg,
Sören Tranberg, Claes Wahlin

Skribenter och medarbetare i numret
Yehya Alazem, Owe Ander,
Lennart Bromander, Göran Gademan,
Erik Graune, Henry Larsson,
Ingvar von Malmberg, Bodil Maroni Jensen,
Sören Tranberg, Claes Wahlin

Korrektur Hans L Beeck

Styrelse
Annica Sandh (ordförande),
Hans L Beeck, Catharina Lyckeberg
Heimbürger, Arne Svahn, Sören Tranberg,
Matilda Paulsson (suppleant)

Prenumeration
Titeldata, kundtjänst: 0770-457 120
Online kundtjänst: opera.prenservice.se
Årsprenumeration 475:- inkl. moms [5 nr]
Tvåårsprenumeration 860:- inkl. moms [10 nr]
Utlandsprenumeration: SEK 560 [5 nr]
och SEK 1060 [10 nr]. Porto tillkommer.
ISSN: 1651-3770

Projektledning Falck & Co
Art director Anki Andersson
Grafisk formgivning Helén Kvarnlöf

Annons
Alex Simonsson, Swartling & Bergström
Media, Tysta Gatan 8, 115 20 Stockholm
Tel 08-545 160 63. alex@sb-media.se
www.sb-media.se

Tryck Trydells, Laholm, 2016

Tidskriften OPERA erhåller
bidrag från Statens kulturråd.

Sören Tranberg. Foto: Anna-Lena Ablström.

OPERA PRISET 2016

SPONSOR FÖR OPERAPRISET

Kjell och Märta Beijers Stiftelse

Tidskriften OPERAs läsare röstade fram sopranen AnnLouice Lögdlund som vinnare av Operapriset 2016. Hon får priset för sin insats i *Die tote Stadt* på Wermland Opera i Karlstad. OPERAs recensent skrev: "Kvällens stora behållning var AnnLouice Lögdlunds Marietta som ligger perfekt för hennes dramatiska sopran. Därtill en sensualism som är bedövande."

SKRIBENT: SÖREN TRANBERG

Sören Tranberg sökte pristagaren som befann sig hemma i Karlstad och meddelade att hon vunnit omröstningen om Tidskriftens OPERAs pris 2016.

– Du skämtar!

Först tror AnnLouice Lögdlund inte att det är möjligt att hon har vunnit priset.

– Vad glad jag blir! Men så överraskande.

AnnLouice Lögdlund var musikintresserad redan som barn, först spelade hon cello. Hon lämnade hemorten Ånge redan som 16-åring och utbildade sig på musiklinjen på Framnäs folkhögskola utanför Piteå. Därefter följde utbildning på Kungliga Musikhögskolan och Operahögskolan i Stockholm när Jonny Blanc var rektor och där hon utexaminerades år 2000. Samma år debuterade hon som Brangäne i *Tristan och Isolde* på Wermland Opera i Karlstad.

Jag undrar vad operahuset i Karlstad har betytt för henne.

– Jag gjorde först min praktik där 1998 när jag gjorde Waltraute i *Valkyrian*. Tala om ett lågt parti. I Karlstad har jag fått göra många olika roller och det har betytt oerhört mycket för mig. Här har jag sjungit allt från Fiordiligi i *Così fan tutte* och Mimì i *La Bohème* – båda i regi av Peter Konwitschny – till högdramatiska Wagnerroller. Jag har kvar två drömroller, men vilka de är vill jag inte tala om.

Hur är det att sjunga i Karlstadsteaterns intima salong?

– Här kan man sjunga de allra svagaste nyanserna och ändå nå ut till publiken över till det starkaste. Sceniskt kan man spela med mycket små nyanser, spela med ögonen. På ett sådant litet scenutrymme kan man inte gömma sig. Det är ett fantastiskt teaterrum.

Jag undrar hur det var att gestalta Marietta i den kritikerrosade uppsättningen av Die tote Stadt i Karlstad våren 2016.

– Det var oerhört givande, inte minst för att regissören Sofia Jupither lyfte fram alla psykologiska schatteringar i verket och för Lars-Åke Thessmans föränderliga scenrum. Marietta är min drömroll och som jag har tjatat att få göra den och till slut blev det äntligen av!

Nu gör du mest högdramatiska Wagnerroller och Leonore i Beethovens Fidelio. Ditt stora kraftprov kom när du gjorde alla tre Brünnhilde-rollerna i Ringen i Karlstad våren 2011. Hur var det?

– Det var mycket speciellt att sjunga varannan dag i princip i flera veckor i sträck. Vi gjorde sex kompletta Ringcykler. Det ingav stor respekt, men det gick att genomföra mot alla odds. Jag gick på en adrenalinkick i flera veckor. Det var en lite märklig känsla att det var så många bra sångare samlade på en och samma gång under ett år i Karlstad.

– Leonore däremot var den första roll som jag gjorde efter Brangäne. Då gällde det bara att överleva och komma igenom partiet, som är svårt. Sedan gjorde jag om rollen i Karlstad för några år sedan och då upptäckte jag andra svårigheter i partiet, men det var roligt att få chansen att göra Leonore igen.

– Kundry är det parti som jag har sjungit allra flest gånger. Först i Karlstads Domkyrka, därefter i Malmö men även i Mannheim, som har den äldsta Parsifal-uppsättningen i världen, den är från 1950-talet.

Men också Turandot, en roll som du gjort på Finlands Nationalopera i Helsingfors. Vari ligger skillnaden med Turandot jämfört med Wagnerrollerna?

– Med Turandot är det tvärtom. Hon kommer in under korta sekvenser samtidigt som hon ska leverera på högsta höjd. Det är också en favoritroll, för den innehåller så mycket sängglädje. Nu ser jag fram emot att få sjunga rollen nästa höst på Folkoperan i Stockholm. Det ska bli kul!

Har du haft någon riktigt svår roll att tackla?

– Goneril i Aribert Reimanns *Lear* var musikaliskt väldigt svår. Jag kunde ligga sömlös och grubbla över tekniska problem, gå upp mitt i natten och trycka in ett par takter för att få ro och sedan kunna somna om.

Jag undrar om någon ny roll väntar ...

– Jag ska göra Rosalinda i *Läderlappen* i Karlstad våren 2018. Nyligen har jag sjungit Mahlers *Rückertlieder* och Brahms *Ein deutsches Requiem*.

Två personer som betytt mycket för sångerskan är Kerstin Meyer och Kjerstin Dellert.

– Jag tilldelades Kerstin Meyers stipendium. Medan Kjerstin Dellert har varit en stor stötta privat. Jag har fått sjunga mycket på Confidencen och jag arbetade där under min studietid. ❏

Tidskriften OPERAs pris delas ut på Folkoperan när AnnLouise Lögdlund sjunger Turandot hösten 2017.

1. Porträttbild. Foto: Johanna Sterner.

2. AnnLouise Lögdlund som Marietta i *Die tote Stadt*, Karlstad 2016. Foto: Mats Bäcker.

3. AnnLouise Lögdlund som Brünnhilde och Martina Dike som Waltraute i *Ragnarök*, Karlstad 2011. Foto: Mats Bäcker.

OPERA PRISET 2016

Ny chef för Den Jyske Opera i Århus

1 Den 46-årige tyske regissören och operachefen **Philipp Kochheim** har utsetts till både vd och konstnärlig chef för Den Jyske Opera i Århus. Han tillträder den 1 maj 2017. Kochheim är född och uppvuxen i Hamburg, men bor numera i Berlin. Han är sedan 2013 konstnärlig ledare för Staatstheater Braunschweig och dessförinnan hade han haft samma position vid Staatstheater Darmstadt. Sedan 1997 har han regelbundet regisserat opera, musikal och teater. Kochheim arver sin företrädare Annilese Miskimmons repertoar för säsongen 2017–18, som kommer att presenteras i november.

Philipp Kochheims repertoar kommer att märkas först spelåret 2018–19 och även den kommer att offentliggöras i november. Närmast regisserar Kochheim musikalen *Sweeney Todd* i Braunschweig. Han har regisserat opera på en mängd tyska scener. Bland hans mest omtalade uppsättningar finns både *Così fan tutte* och *Tannhäuser*. www.jyske-opera.dk

1

NOTISER

2

Tenor ny chef för Copenhagen Opera Festival

2 Peter Lodahl föddes i Herning 1974. Han är utbildad vid Det Jyske Musikkonservatorium i Århus och vid Operaakademiet i Köpenhamn.

Han tillträdde som konstnärlig chef för Copenhagen Opera Festival den 1 november 2016. Lodahl har en omfattande solistkarriär med huvudroller i flera ledande operahus, som t.ex. Semperoper i Dresden, Staatsoper och Komische Oper i Berlin, La Monnaie i Bryssel, Drottningholms Slottsteater, Den Norske Opera i Oslo, Teatro Real i Madrid och inte minst på Det Kongelige Teater i Köpenhamn, där han är fast anställd sedan 2009.

Copenhagen Opera Festival går med Peter Lodahl i spetsen mot sin nionde säsong. I somras besöktes festivalen av 25 000 personer. www.operafestival.dk

3

Fortsatt chefskap

3 Operachefen för Bergen Nasjonale Opera **Mary Miller** har fått sitt kontrakt förlängt till sommaren 2021. Hon har varit konstnärlig chef i Bergen sedan hösten 2010 och där har hon svarat för en tydlig repertoarprofil genom uppsättningar som t.ex. Brittens *En midsommarnattsdröm*, Rimskij-Korsakovs *Guldtuppen* (se OPERA 3/14), Janáček's *Den listiga lilla räven* och Tan Duns *Marco Polo*.

Mary Miller är utbildad violinist och har haft flera chefsposter inom det internationella kulturlivet, bl.a. som studiochef för English

4

National Opera i London, festivaldirektör för både International Festival of Arts & Ideas i New Haven, USA, och för Northland-festivalen i Skottland. 2008 var hon ansvarig för verksamheten när Stavanger var Europas kulturhuvudstad. www.bno.no

Fredrik Forslund har utsetts till ...

... ny vd för Stiftelsen Ulriksdals Slottsteater, som bedriver verksamheten vid Sveriges äldsta rokokoteater Confidencen. Forslund har varit verksam på teatern som producent sedan 2006. Den tidigare vd:n Per Arthur Segerström är sedan i våras ordförande för teaterns vänförening Confidencen Rediviva med dess 1000 medlemmar.

Blodig skräck på Kungliga Operan

Dracula blir nästa stora satsning på nyskriven svensk opera på Kungliga Operans stora scen. Musiken är komponerad av den ryskfödda tonsättaren **Victoria Borisova-Ollas**. Hon har varit verksam i Sverige sedan början av 1990-talet. **Kristian Benkö** och **Claes Peter Hellwig** har skrivit librettot, som bygger på Bram Stokers berömda skräckroman.

Uppsättningen kommer att regisseras av **Linus Fellbom**, som även svarar för ljussättningen, medan **Dan Potra** står för både scenografi och kostym. **Karen Kamensek** kommer att dirigera Hovkapellet. Urpremiären äger rum hösten 2017.

5

Karin Fjellander Wagnerstipendiat

Wagner-Sällskapet i Göteborg genomförde i höstas sin årliga sångartävling för att utse 2017 års Bayreuthstipendiat. Åtta sångare i åldern 25 till 34 år deltog i tävlingen. Juryn – sopranen **Annalena Persson**, musikagenten **Maximilian Schattauer**, dramaturgen **Göran Gademan** och ordföranden i Göteborgs Wagner-Sällskap **Lennart Röök** – utsåg sopranen **Karin Fjellander** från Göteborg till segrare. Hon sjöng "Dich teure Halle" ur *Tannhäuser* och Ariadnes monolog "Es gibt ein Reich" ur Straussoperan *Ariadne på Naxos*. Juryns motivering: "För ett perfekt framförande av Ariadnes monolog med säker röstbehandling, fin kommunikation och klangfullhet över hela registret. Säkert uttal och språkförståelse. Det samma gäller också Elisabeths hälsningssång med absolut fri höjd.

Avsikten med stipendiet är att ge unga lovande artister möjligheten att resa till Bayreuth och få inspiration för att bli en framtida Wagnersångare. Juryn delade också ut två andrapris och de gick till soprانerna **Linnea Sjösvärd** från Göteborg och **Rebecca Hellbom** från Västerås.

Soliststipendium till ...

5 ... den norska sopranen **Eli Kristin Hanssveen**. Det är fjärde gången som Operaens venner i Oslo delar ut stipendiet, som i år är på 84 000 norska kronor. Hanssveen debuterade 2002 och är fast anställd vid Den Norske Opera & Ballett sedan 2010. Här har hon bl.a. sjungit Violetta i *La Traviata*, Musetta i *La Bohème*, titelrollen i *Lucia di Lammermoor* och Liù i *Turandot*. Stipendiet ska användas till vidareutveckling hos sånglärare i Köpenhamn och New York.

Stiftelsen Kungliga Teaterns Solister förvaltar ett antal stipendiefonder och nyligen var det utdelning ur dessa fonder.

Barytonen Josef Herou (1884–1960) var verksam på Kungliga Operan mellan 1912 och 1935. Och ur hans fond delades 50 000 kronor ut vardera till:

Mezzosopranen **Ann Hallenberg**, "som har gjort en unik internationell karriär som barocksångerska. Hennes varma röst, tekniska fulländning i kombination med inkännande musicerande gör henne till en värdig mottagare av Herou-stipendiet".

Mezzosopranen **Miriam Treichl**, "som med outtröttligt och långsiktigt arbete blivit en sångerska att räkna med, inte bara i Sverige utan också på scener som Metropolitan i New York och Covent Garden i London. Hennes röstbehandling och sceniska apparition är utöver det vanliga".

Barytonen **Ola Eliasson** "är en ovanligt musikalisk och mångskiftande artist, vars sceniska allvar aldrig kan betvivlas. Hans röstliga utveckling från lyrisk baryton till roller som Amfortas är anmärknings- och beundransvärd".

Tenoren **Klas Hedlund** "har genom åren med humor och klokhet gripit sig an många olika rolltyper, från operett till Verdi och Wagner. Hans sceniska precision och vackra tenorröst är alltid användbar och njutbar".

Basbarytonen **John Lundgren** "har en stabil och vacker stämma, som han med tålmod och arbete förfinat. Tack vare sin sunda sångteknik har han också erövat de stora Wagnerrollerna, nu senast i Bayreuth".

Mezzosopranen **Maria Forsström** "har med sin vackra stämma erövat en plats på flera av världens stora konsertscener. Med sin ovanliga och breda musikaliska bakgrund blir hon uppskattad i så skiftande repertoar som Mahler, barockmusik och Verdi".

6 Sopranen **Ingela Brimberg** får pris "för sin utveckling från Rossini- och Mozartsångerska till högdramatiska roller som Elektra, Senta och Salome i kombination med intensiv scennärvaro som har gjort henne till eftersökt sångerska ute i världen".

7 Helga Görlin-stipendiet på 20 000 kronor har tilldelats mezzosopranen **Johanna Rudström**, "vars röst och sceniska utstrålning lovar mycket gott för framtiden".

Hugo Hasslos stipendium om 20 000 kronor har tilldelats tenoren **Daniel Ralphsson**, "som är en stor scenpersonlighet och dessutom en nyskapande entreprenörsbegåvning vad gäller operaproduktion".

Uno Stjernqvist-stipendiet, också det på 20 000 kronor, gick till den unge tenoren **Carl Fredrik Tohver** "som har en vacker och tyngdlös röst som lämpar sig väl för den tidiga 1800-talsrepertoaren".

Set Svanholm-stipendiet på 20 000 kronor vardera gick till hovsångerskan **Margareta Hallin**, för att visa en sångare en särskild uppskattning och **Margareta Dellefors** för skapandet av Dalhalla.

Fotografen **Mats Bäcker** utsågs till hedersmedlem i Stiftelsen Kungliga Teaterns Solister.

Ny svensk svanriddare

Daniel Johansson debuterar som Lohengrin i en nyuppsättning av Wagners romantiska opera på Aalto-Musiktheater i Essen den 4 december. För regin svarar **Tatjana Gürbaca**, medan **Tomáš Netopil** dirigerar. Uppsättningen spelas tio gånger t.o.m. den 1 april 2017. www.aalto-musiktheater.de

8

Kärlekskriget blir opera

8 Ebba Witt-Brattströms omtalade bok *Århundradets kärlekskrig* – utgiven på Norstedts – blir opera i Vattnäs Konsertlada i sommar. Operans namn blir *Kärlekskriget* och den är komponerad av **Paula af Malmberg Ward**. För librettot och scenografin svarar **Mathias Clason**. **Niklas Hjulström** regisserar. **Fredrik Burstedt** återkommer till Vattnäs som dirigent. I rollerna som Hon och Han kommer vi att få se **Anna Larsson** och **Lars Arvidson**. Sopranen **Amelia Jakobsson** gör rollen Ivona, en karaktär som inte finns med i boken utan som har tillkommit i operaversionen. *Kärlekskriget*, som samproduceras med Västmanlands Teater, får sin urpremiär den 6 juli 2017. www.konsertladan.se

9

Rossiniraritet på Läckö Slott

I sommar sätter Läckö Slottsopera upp Rossinis alltför sällan spelade buffa *En turk i Italien* (*Il turco in Italia*), som operan heter i **Catarina Gnospelius** nyöversättning. **Lars Bethke** regisserar och **Simon Phipps** dirigerar. Premiär den 15 juli och sedan spelar man under onsdagar, torsdagar, lördagar och söndagar t.o.m. den 5 augusti. Rossinibuffan hade urpremiär på La Scala i Milano 1814. I Stockholm gavs den 27 gånger mellan åren 1824 och 1849. Frågan är om verket har spelats sedan dess i Sverige. www.lackaslott.se

Förklädd gud och Turandot på Folkoperan 2017

9 Folkoperans vårsatsning är **Lars-Erik Larssons** lyriska svit *Förklädd gud* från 1940 med text av **Hjalmar Gullberg**. **Lill Lindfors** och **Petter Alexis Askergren** alternerar som recitatörer. Regissör är **Malin Stenberg**. För scenografi och ljus svarar **Hanna Reidmar**. **Marie Rosenmir** och **Lone Larsen** delar på dirigentbördan. Medverkar gör också romska EU-medborgare och den romske ackordeonisten **Lelo Nika**. *Förklädd gud* har premiär den 15 februari och uppsättningen spelas t.o.m. den 30 mars.

Den stora satsningen hösten 2017 på Folkoperan blir Puccini-operan *Turandot*. Det blir dubbelpremiär den 18 och 20 september i **Mellika Melouani Melanis** regi. För scenografin svarar Hanna Reidmar. Alternnerande dirigenter är **Marit Strindlund** och **Alice Farnham**. **Åsa Thyllman** och **AnnLouice Lögdlund** alternerar som *Turandot*. Calaf sjungs av **Kjetil Støa**, medan **Albina Isufi** och **Henriikka Gröndahl** tar sig an Liùs parti. *Turandot* spelas t.o.m. den 29 oktober.

www.folkoperan.se :: Sören Tranberg

10

Jag har
ALDRIG
ryggat för
risker och
utmaningar.

SKRIBENT: SÖREN TRANBERG

Erika Sunnegårdh debuterade som Turandot på Malmö Opera hösten 2004, men hennes internationella genombrott kom två år senare som Leonore i Fidelio på Metropolitan i New York. Jag undrar hur hennes tolvåriga karriär har sett ut.

– Efter den intensiva starten har jag glatt mig åt att allt landat i ett jämnare flöde. Jag har alltid haft tillräckligt med jobb, utan några egentliga pauser. Nu hade jag tänkt mig att ta en paus, men då dök Salome upp i Stockholm, och till det erbjudandet kunde jag inte tacka nej. I föl gjorde jag 39 framträdanden, och det är lite i överkant för min repertoar. Men jag gläder mig mycket åt att arbeta – jag trivs med det, och inser att sjungandet inte kommer vara för evigt, utan man får passa på när tillfälle bjuds.

Hur tycker du att din röst har utvecklats under de här åren?

– Det har gått lite upp och ner. Kroppen reagerar på allt från stress, hormoner, resor och repertoarval. Jag försöker hitta tid för att arbeta med lärare och coacher som jag litar på, för att hela tiden anpassa mina metoder till röstens och kroppens behov. Nu är jag inne i en bra period och då känns allt roligt och görligt.

Du har en bred repertoar med flera tunga huvudroller i Puccini-, Wagner- och Straussfacket. Hur hanterar du det?

– Jag har gått lite baklänges genom repertoaren eftersom jag började med Turandot och Leonore, för att sedan söka mig till roller med mer sötma och klanglig värme, som t.ex. kejsarinnan i *Die Frau ohne Schatten* och Euryanthe. Jag tycker om det finstiltta och ägnar tid åt att hitta det i mina tolkningar – oavsett roll. Det är inte intressant att bara ha foten på gaspedalen hela tiden, även om det i min repertoar verkar anses som något slags kvalitativt privilegium. Självklart är det svårare att åstadkomma sötma i roller som Chrysothemis i *Elektra*, som är vokalt tyngre än man tror, eller Senta i *Den flygande holländaren*, där nästan allting ligger på högspänning.

Sedan har du även gjort italienska roller som t.ex. Verdis Abigaille i Nabucco och Lady Macbeth, men även titelrollen i Norma. Vad har det gett dig?

– Norma var definitivt ett experiment. Det var att utmana hela min person. Verdis Lady Macbeth gjorde jag först i en nyuppsättning på Wiener Staatsoper, där de sökte en mer lyrisk sopran för att matcha Simon Keenlydes Macbeth. Tyvärr blev uppsättningen ett fiasko för alla inblandade, och inledningen till en tung period för mig personligen. Däremot passade partiet alldeles ypperligt i Richard Jones kongeniala regi i Glyndebournes intimare salong.

Två olika teatrar, två olika slags publik och två totalt olika resultat. I efterhand kan jag inse att jag inte skulle ha gjort rollen i Wien, men så fungerar inte livet.

– Jag har aldrig ryggat för risker och utmaningar. Ibland faller man platt, men utan samma sorts risktagande i ett annat sammanhang hade jag aldrig haft någon karriär.

Hur närmar du dig komplicerade roller som t.ex. Salome och Senta?

– När det gäller Richard Strauss operor är text och musik så nära förbundna att inläringen sker i det närmaste som något slags "stöpning" i materialet. Jag förstår Salome och kejsarinnan väl, både psykologiskt och emotionellt, såväl sångfysiskt som musikaliskt genom att arbeta på djupet med text, rytm och frasering. Hos Wagner och Verdi finns en större klyfta mellan de olika beståndsdelarna och den djupare, organiska gestaltningen. Där måste man själv stå för mycket av integreringen av musik och karaktär, medan Puccini är fulländad i det musikaliska allena, där verkar allt rymmas i melodi och harmoni.

– Kejsarinnan i *Die Frau ohne Schatten* är en drömmroll. Till skillnad från Salome, Senta eller Tosca går hon inte sönder, hon krackelerar inte. Snarare är hon som en fjäril som kommer ut ur sin kokong och blir till framför våra ögon. Hon är både berörande och djupt mänsklig. Här finns det finstilt kärleksfulla, men också ett framväxande behov av att definiera och befästa hennes identitet snarare än väsen, vilket kräver kraft. Musikaliskt explosionslik och lika innerligt vacker som omskakande. Jag är mycket tacksam att ha fått göra rollen i Uwe Eric Laufenbergs uppsättning i Wiesbaden, först 2014 och nu senast i höstas.

Du har sjungit i flera välrenommerade tyska operahus som München, Wiesbaden och Frankfurt. Har du någon favoritscen?

– Min röst fungerar bäst i salonger med runt 1000 till 1800 platser. Min europeiska favoritscen är Semperoperan i Dresden, som har en makalös akustik och där orkestern, Staatskapelle Dresden, lyckas spela *Salome* likt ett kammarmusikaliskt stycke. Där når man ut i salongen utan att forcera, och därför förlorar man inte så mycket av den naturliga och sinnliga uttryckskraften i rösten.

– Jag trivs bäst i operahus där produktionerna bygger på ett sammansvetsat team, hellre än att vid ett tillfälle bara belysa en individuell artist. Det finns inget mer spännande än en välkomponerad ensemble, där varenda sångare är outbyttbar. Så var det när jag gjorde Regan i Aribert Reimanns opera *Lear* på Bastiljoperan i Paris och kejsarinnan i *Die Frau ohne Schatten* i Wiesbaden. Helgjutna produktioner, utan några svaga länkar.

*Kejsarinnan
i Die Frau ohne
Schatten är en drömroll.
Till skillnad från Salome,
Senta eller Tosca går hon inte
sönder, hon krackelerar inte.*

Är det några regissörer som betytt mycket för dig?

– Andreas Kriegenburg (*Tosca* i Frankfurt) med sitt minimalistiska arbete, men ändå högdefinierat kroppsspråk ledde han in mig på nya banor. På samma scen sjöng jag sedan titelrollen i Webers *Euryanthe* i Johannes Eraths regi. Han är ursprungligen musiker med lång erfarenhet i orkesterdiket, vilket ger honom en extraordinär musikalisk lyhördhet för det sceniska uttrycket. I Malmö blev Orpha Phelans *Jenufa*-uppsättning oerhört berörande och helgjuten tack vare hennes kompetenta, estetiska och kompromisslösa förhållningssätt till både arbete och produktion. Det är alltid roligt att regisseras av någon som kan stycket utan och innan. Phelan kunde sjunga alla roller, i rytm, på tjeckiska, och översätta varje ord... inga cd-konvolut i handväskan, misstänker jag.

Vilka dirigenter har det varit spännande att samarbeta med?

– Med Riccardo Chailly hade jag mitt livs mest själsligt berörande konsert i Mahlers åttonde symfoni i Gewandhaus i Leipzig. Kirill Petrenko är enastående ur alla perspektiv – inte minst eftersom han håller en så hög standard. Han är kompromisslös så att alla inte vill annat än att ansluta sig på något hörn. Dessutom är han generös, respektfull och snäll.

Vad har du för nya roller på gång?

– Nästa höst medverkar jag vid urpremiären av Sebastian Fagerlunds opera *Höstsonaten* (efter Ingmar Bergmans film) på Finlands Nationalopera i Helsingfors. Anne Sofie von Otter gör konsertpianisten Charlotte och jag gestaltar dottern Eva, som hon försakat till förmån för sin egen musikerkarriär. Stéphane Braunschweig regisserar och John Storgårds dirigerar. Det blir en rolig utmaning!

– Sedan länge har jag velat göra både Elisabeth i *Tannhäuser* och Elsa i *Lohengrin*, som jag hoppas på att få göra. *Siegfried*-Brünnhilde provade jag på konsertant i våras med Marek Janowski och är nog den enda Brünnhilde som passar mig, och det var otroligt roligt att få sätta tänderna i den rollen. Jag skulle gärna vilja göra fler spelroller som t.ex. Marie i *Wozzeck*, Janáček's *Katja Kabanova* och Emilia Marty i *Fallet Makropulos*, och även Sjostakovitjs Katerina i *Lady Macbeth från Mtsensk*, även om de två sistnämnda borde få vänta några år. Från ett helt annat perspektiv vore det en utmaning och en ynnest att få göra Madeleine i *Capriccio*.

Hur ser din framtid ut?

– Jag har spridda bokningar fram till 2019, vilket är en lite kortare framförhållning än när jag började min karriär. Men jag tror på den utvecklingen. Och man kan se det som att operavärlden inte har stabilitet eller råd nog att boka långt i förväg, eller också vill man höra sångare i roller som ligger helt rätt i tiden för dem. Som artist kan man också låta sig spurras till att hålla sig i form och söka de roller och utmaningar som man är mogen för.

Nu slumpade det sig så att du med kort varsel fick ersätta en kollega genom att sjunga Salome vid nypremiären på Kungliga Operan.

Kan vi räkna med fler framträdanden i Sverige?

– Nej, inget är inplanerat. Men jag är väldigt glad att få sjunga Salome i Stockholm. Rollen har jag sjungit drygt 50 gånger i flera olika uppsättningar, bl.a. i Wien, München, Dresden, Bologna, Barcelona och Tokyo. Jag är fortfarande nyfiken på vem hon är, den lilla prinsessan. Och jag tror mig tillföra något individuellt och äkta i rollen.

Du är ständigt på resande fot och jag undrar, var har du din fasta punkt?

– Jag hyr in mig hos en kollega i Wien. Där har jag mitt bohag i form av böcker, noter och favoritmadrass (!). Dessutom har jag ett sommarställe i Sverige som jag i framtiden hoppas kunna besöka mer än fem-sex dagar om året. Men det känns bra att veta att det står där och väntar på mig och min hund.

Du har två agenter som sköter dina engagemang. Agenturen Hilbert i München som bokar dig utanför Skandinavien, där du representeras av Ann Braatben. Hur fungerar det?

– Jag är nöjd med mina agenter. Självklart är det ett givande och tagande. Det ska fungera på många plan, och tilltron och entusiasmen för varandra som deltagare i den till stora delar märkvärdiga och sneda operavärlden måste man värna om och investera i. Jag tror bara att ett fåtal artister numera har agenter som agerar mer som personliga managers, d.v.s. skraddarsyr projekt framgångsrikt under en hel karriär.

– Jag har haft tur som över tid bokat jobb som uppfyllt mina personliga prioriteringar, d.v.s. pengar, skoj, konstnärlig och själslig stimulans... inte lätt för någon agent i dagsläget. Och det individuella artisteriet förändrar sig mycket genom erfarenhet. För man måste tillåta sig själv att genomgå cykler, genom både mörker och ljus, för att bli den artist (och människa!) man hoppas på.

– Men även om man hela tiden söker gott samarbete och tillit med agenturerna, så tror jag att man också med jämna mellanrum måste se om sin "egen trädgård". Ingen kan göra jobbet åt en, och ingen agent kan ges hela ansvaret för hur saker fungerar eller inte. Jag måste vara min egen affärskompanjon, varje dag. Svårt, då jag ofta vaknar som mosig konstnärssjäl med hemlängtan.

Undervisar du?

– Jo, jag gästundervisar på Richard Wagner-konservatoriet i Wien, på min gamla skola i New York, med studioelever vid olika operahus, och på enstaka privata kurser. Jag jobbar främst med att identifiera och omforma de hinder som unga sångare har i sitt "varande" inför andra människor. Det enda som kan göra rädslan för den egna otillräckligheten uthärdlig är att bemästra förmågan att vara helt autentiskt närvarande. Och då utan att ha någon som helst betänklighet för den egna sårbarheten, inför sig själv eller andra. Mer än något annat intresserar mig mänskligt varande – uttryckt genom musik, ord, skådespel – och mera grundläggande, i alla livets skeden. :||

1. Foto: Emma Barthon Holm.

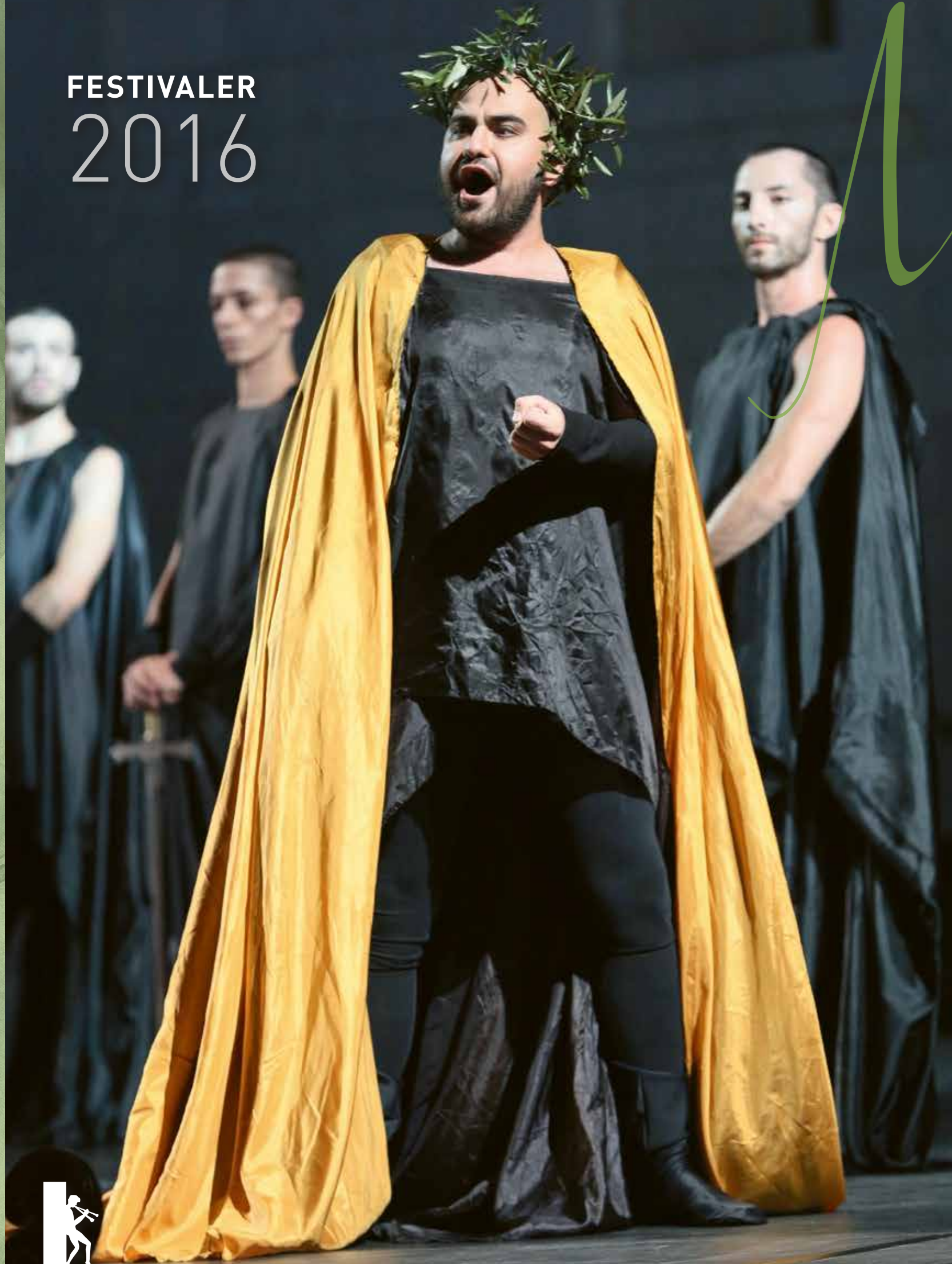
2. Erika Sunnegårdh som Norma, Hessisches Staatstheater Wiesbaden 2015. Foto: Paul Leclair.

3. Erika Sunnegårdh som kejsarinnan och Andrea Baker som amman i Die Frau ohne Schatten, Hessisches Staatstheater Wiesbaden 2014. Foto: Karl & Monika Forster.

4. Scen ur Den flygande holländaren, Oper Frankfurt 2015. Foto: Barbara Aumüller.

FESTIVALER
2016

MARTINA FRANCA

Martina Franca

I Martina Franca, en stad med femtiotusen invånare mitt på hålfoten av den italienska stöveln, pågår varje sommar en operafestival, Festival Valle d'Itria, som på många sätt skiljer sig från Italiens många andra festivaler. Den har sitt namn efter den apuliska dalen som sträcker sig över en av Italiens äldsta kulturbygder, tillhörande Magna Graecia med rötter från 700 f. Kr. Trots att festivalen är inne på sin 42:a säsong och ett stort antal cd- och dvd-inspelningar har dokumenterat verksamheten, för den ändå en tillvaro ganska långt ifrån den internationella publik som brukar invadera det på sommaropera rika Italien.

Festivalen, som initierades 1975 av staden Martina Franca tillsammans med en av Italiens och världens främsta operakännare **Rodolfo Celletti**, har som sin huvudambition att återuppliva bortglömda operaverk och då inte bara av en enda utvald kompositör. Repertoaren sträcker sig över operakonstens samtliga fyra århundraden och även om en viss tonvikt ligger på det egna landet vill man i Martina Franca inte veta av språkliga och nationella gränser. Årets upplaga var dock helitaliensk och koncentrerade sig på två av traktens egna söner: **Saverio Mercadante** och den 200-årsjubilerande **Giovanni Paisiello**, bägge söner av Apulien.

Huvudscenen är slottsgården till hertigpalatset Palazzo Ducale i Martina Franca med anor från 1600-talet, men man vill gärna att festivalen ska vara en angelägenhet för hela området, så spridningen av spelplatser är stor. I den närliggande staden Cisternino kunde man till exempel höra kortoperor som **William Waltons** *Björnen* och **Samuel Barbers** *A hand of Bridge* (som påstås var operalitteraturens kortaste opera, mindre än tio minuter) framförda på en stor modern teater av unga sångare från den till festivalen knutna Accademia del Belcanto "Rodolfo Celletti".

En av de mest originella och förmodligen en av världens äldsta operascener var terrassen till en stor hotellanläggning, Masseria Fortificata San Francesco, ursprungligen ett gods med försvarsanläggning, konstruerad på 1600-talet som skydd mot turkisk invasion. Genom golvet på denna provisoriska operascen kunde man se ner på förhistoriska klippgrottor som utgjorde mänskliga boningar på 7 000-talet f.Kr. Uråldrig eller grottläk var definitivt inte uppsättningen, Paisiellos *Don Chisciotte della Mancia*, i regi av **Daide Garattini Raimondi**. Därtill en instrumentensemble ledd av **Ettore Papadia** och en ung, men professionell, sångensemble i högform med tenoren **David Ferri Durà** som don Quijote och barytonen **Salvatore Grigoli** som Sancho Panza. Det blev festivalens mest fantasifulla och roligaste uppsättning.

Det är inte ofta man får vara med om en urpremiär på en opera av en av 1800-talets mest betydelsefulla operaskapare. Så får man kalla **Saverio Mercadante**, även om en opera av honom förmodligen inte kommer att framföras på våra breddgrader. Under sin halvsekelånga karriär kom Mercadante alltid att vara den eviga tvåan. Hans första opera uruppfördes under Rossinis storhetsperiod tre år efter *Barberaren i Sevilla* och hans sista ett år före Verdis *Don Carlos*. Trots många stora framgångar för Mercadante fanns det alltid en Bellini eller Donizetti eller som sagt Rossini och Verdi som tilldrog sig större uppmärksamhet.

Just Mercadantes *Francesca da Rimini* är nog det mest olycksdrabbade bland hans sextioal operaalster. Den tragiska historien om den förbjudna kärleken mellan Francesca da Rimini och Paolo, odödliggjord av Dante i hans *Inferno*, utgör ju underlag för många andra operor, där Zandonais och Rachmaninovs är de mest bekanta. **Felice Romani**, tidens främste librettist, skrev librettot till Mercadantes opera men frångick det klassiska slutet, där Lanciotto genomborrar det bägge älskande i samma svärdshugg. Här blir Francesca dödligt sårad i ett försök att skydda Paolo när Lanciotto angriper sin bror varpå Paolo tar sitt liv.

Mercadante befann sig i Madrid när operan skrevs 1831. Han försökte flera gånger få den uppförd men det var som om verket var drabbat av en förbannelse. Varje gång operan skulle uppföras blev den av olika anledningar inställd; en gång tappade den tilltänkta primadonnan, tillika Mercadantes älskarinna, **Adelaide Tosi**, rösten

och skyllde på att hennes älskare just i *Francesca da Rimini* skrivit opassande musik för henne.

Ungefär samtidigt var operan tänkt att spelas på La Scala, men föll då offer för de två primadonnornas rivalitet. Giuditta Pasta hade blivit tilldelad byxrollen som Paolo medan Giulia Grisi skulle sjunga titelrollen, vilket gick La Pastas ära förnär. *Francesca da Rimini* skrinlades till förmån för Bellinis *Norma*, där Pasta fick titelrollen medan Grisi fick nöja sig med Adalgisas mindre parti. Detta var bara en av flera anledningar till att Mercadantes *Francesca* olycksdrabbades med påföljd att operan totalt föll i glömska. Motstridiga uppgifter cirkulerar fortfarande. I Groves annars så tillförlitliga operalexikon kan man i samma artikel om Mercadante på ett ställe läsa att operan aldrig uppfördes, på ett annat att den uruppfördes i Madrid 1831. Sanningen är den att partituret varit om inte försvunnet, så bortglömt ända tills för några år sedan då musikologen **Elisabetta Pasquini** gjorde den textkritiska utgåva som nu är underlag för denna sensationella urpremiär i Martina Franca.

Och det vi får oss till livs är mogen och generös belcanto, storslagen, tragisk, passionerad och gripande, med mycket av det som kännetecknar Mercadantes mogna mästerverk: den karakteristiska storlinjiga sångfrasen, omsorgsfull instrumentering och överraskande rytmförskjutningar. Martina Franca-festivalen har lyckats få världsdirektören **Fabio Luisi** som musikalisk ledare och han har gjort allt för att ge denna märkliga födelse av en 180-årig belcanto-opera en värdig uppståndelse. Luisi ledde den habila **Orchestra Internazionale d'Italia** med koncentration, transparens och precision och total lyhördhet för sångarna.

Den 86-årige **Pier Luigi Pizzi**, nestor bland regiscenografer, använde hertigpalatsets stränga gråsvarta murar som enda scenografi och lät endast svävande slöjor från bägge sidor av scenen åstadkomma en effektiv dynamisk kontrast mot den asketiska

omgivningen. Det blev ett slående uttryck för den ödesmättade brutaliteten och passionen i historien om Francesca och Paolo. Det är tydligt i alla festivalens manifestationer att man på ett närmast otidsenligt sätt vårdar sig om belcantots innersta kärna. Från den högt belägna scenen ledde två bryggor över orkestern, där sångarna vid de större sångnumren gick ut och upprättade en närmare kontakt med publiken. Och operan blev sannerligen en förtätad uppvisning i raffinerad skönsång. Spanjorskan **Leonor Bonilla** i titelrollen har en rund slaggfri sopran med ovanlig värme och innerlighet. Henne jämbördig i byxrollen som Paolo var den japanska mezzon **Aya Wakizono**. Deras duetter i fulländad vokal symbios blev till andlösa seanser av välljud. Mycket kompetent, i det dramatiska och koloraturkrävande partiet som Francescas make Lanciotto, var den turkiske tenoren **Mert Süngü**.

Ytterligare en repertoararkeologisk manifestation gjordes på en annan av festivalens många spelplatser, klostergården San Domenico. Den italienske kardinalen **Agostino Steffani** har under senare tid blivit mer och mer uppmärksammad, inte minst genom Cecilia Bartolis entusiastiska och expressiva nytolkningar. Steffanis händelserika karriär som kompositör och påvlig nuntie förde honom till flera ledande hov, bland annat till Ludvig XIV:s. Steffani var under slutet av 1600-talet anställd hos fursten av Hannover och dennes nyöppnade operahus, för vilken han skrev en handfull operor, bland annat det här uppförda operadivertimentot *Baccanali*. Om man som titeln antyder har väntat sig orgiastiska Bacchusfester blir man besviken eller lättad.

Handlingen är en löst sammanfogad pastoral befolkad av kyska herdar och nymfer som i korta scener visserligen förbereder Bacchusfester men för det mesta förordar kyskhet och anspråklöshet som vägen till sann lycka. Steffanis musik växlar mellan virtuosa arior i tidens italienska manér med orkestrala inslag och dansnummer, där tonsättaren visar lärdomar från Lullys orkestrala

**PAISIELLO:
LA GROTTA DI TROFONIO**

Premiär 14 juli, besökt
föreställning 31 juli 2016.
Dirigent: Giuseppe Grazioli
Regi: Alfonso Antoniozzi
Scenografi: Dario Gessati
Kostym: Gianluca Falaschi
Ljusdesign: Camilla Piccioni
Solister: Benedetta Mazzucato,
Caterina di Tonno, Matteo Mezzaro,
Domenico Colaianni, Angela Nisi,
Daniela Mazzucato, Roberto Scandiuizzi,
Giorgio Caoduro.

STEFFANI: BACCANALI

Premiär 15 juli, besökt
föreställning 29 juli 2016.
Dirigent: Antonio Greco
Regi: Cecilia Ligorio
Kostym: Manuel Pedretti
Ljusdesign: Marco Giusti
Solister: Nicolò Donini, Angelo Strano,
Barbara Massaro, Vittoria Magnarello,
Paola Leoci, Elena Caccamo,
Chiara Manese, Yasushi Watanabe.

**PAISIELLO: DON CHISCIOTTE
DELLA MANCIA**

Premiär 28 juli 2016.
Regi: Davide Garattini Raimondi
Kostym: Giadi Masi
Solister: David Ferri Durà,
Salvatore Grigoli, Shiri Hershkovitz,
Alessandra Della Croce, Nico Franchini.

**MERCADANTE:
FRANCESCA DA RIMINI**

Premiär 30 juli 2016.
Dirigent: Fabio Luisi
Regi, scenografi och kostym:
Pier Luigi Pizzi
Ljusdesign: Camilla Piccioni
Solister: Leonor Bonilla, Aya Wakizono,
Mert Süngü, Antonio Di Matteo,
Larisa Martinez, Iván Ayyón Rivas.

www.festivaldellavalleditria.it

3

tonmåleri. Operan framfördes i Martina Franca också den med krafter som trots sin ungdom visade på en stark stilkänsla med en lagom blandning av tidstrogenhet och dramatisk vitalitet. Bland dessa måste särskilt **Riccardo Angelo Strano** som Bacchus nämnas – en countertenor med osedvanlig rik och varm klang, virtuositet och skådespelartalang.

Fabio Luisi ledde även en masterclass för unga sångare som på huvudscenen spelade en proffsig och rolig *Così fan tutte*.

Två systrar som förvirras i sina känslor till respektive pojkvän är också temat i Giovanni Paisiellos *La grotta di Trofonio*, det andra huvudnumret vid årets festival. Trofonio är en godmodig charlatan och självutnämnd filosof och trollkarl som använder en ”magisk” grotta för att lura godtrogna besökare, i detta fall en antikdyrkande italienare med två döttrar och deras tilltänkta friare. Besöket i grottan leder till diverse förvecklingar och missförstånd som på sedvanligt sätt leder till uppkarande och lyckligt slut.

Här medverkade prestigefyllda sångare som basen **Roberto Scanduzzi** i titelrollen. Andra etablerade sångare var **Daniela Mazzucato** och **Domenico Colaianni**. Ändå kunde denna konventionella uppsättning, signerad **Alfonso Antoniozzi** (regissör) och **Giuseppe Grazioli** (dirigent), inte övertyga om nödvändigheten av att återuppliva denna produkt av Paisiellos lättflytande men inte alltid minnesvärda operaskapande. ■|| Erik Graune

1. *Don Chisciotte della Mancia*.

2. *Francesca da Rimini*.

3. *Baccanali*.

Foto: Paolo Conserva.

Arenan i Verona

KulturResor

SVENSKA KULTURRESOR AB

Utresor från Stockholm, Göteborg,
Köpenhamn, Oslo och Helsingfors

Påskprocession i Leon, Spanien

NYÅRSFIRANDE I WIEN!

Reguljärflyg/buss: 28/12 2016--2/1 2017 **Bokning möjlig t o m 1 december 2016!**

Wienerphilharmonikernas Nyårskonsert i Gyllene Salen på Musikverein!

Årets dirigent - Gustavo Dudamel.

Kejsarbalen - "Le Grand Bal" på slottet Hofburg.

Läderlappen på Staatsoper och My Fair Lady på Volksoper.

Spanska Ridskolan - Grinzing - Wienerwald - Mayerling.

Stadsrundtur med buss! Besök på Schönbrunnslott.

Svenskspråkig lokalguide! Svensk och tyskspråkig färdledning!

KONST OCH OPERA I ST PETERSBURG

Reguljärflyg/buss: 14-19/2 2017

Kultursightseeing med vår svenskspråkiga lokalguide som med 20 årigt boende i St Petersburg har unika specialkunskaper om sin hemstad.

Historiska visningar: Vinterpalatset, Peterhof, Jusopovpalatset,

Tsarbyn Tsarskoje Selo och Katarinapalatset med Bärnstensrummet

Konstvisningar: Eremitaget och Ryska Museet.

Opera och balett på: Marinskijoperan, Musorgskijoperan och Eremitagetatern.
Svensk färdledning.

MÖT VÅREN I LISSABON 2017

Reguljärflyg/buss: 1-5/4 2017

Historisk sjöfartsstad! Konstnärlig arkitektur! Opera! Konserthus.

Fantastiska muséer - Museu Calouste Gulbenkian, Centro de Arte Moderna, Museo de Arte Antiga, Fundacao Viera da Silva, Kakelmuséet National de Azuleo Barrio Alto, Belém och Baixa

Guidade promenader och spårvagnsresor i färgstarka miljöer.

Sierra de Sintra - bussutflykt till Sintra och Cabo da Roca

Kultursightseeing! 4 stjärnigt hotell i absoluta centrum. Utsökta måltider!

Till Santiago de Compostela i Spanien "I PILGRIMERNAS FOTSPÅR" 2017

Reguljärflyg/buss: 10-18/4 2017 **BOKNING PÅGÅR**

Bilbao - Pilgrimstrappa och Guggenheim museum

Logrono - huvudorten i vindströket Rioja och mötesplats för flera stora pilgrimsvägar

Burgos och Leon - påskprocessioner. Astorga - Gaudis biskopsplats

Castrojeriz - Pilgrimsbyn, en gång i tiden med sju pilgrimskyrkor

Ponferrada - enorm tempelriddarborg. Foncebadon - Cruces de Hierro

Santiago de Compostela - Europas Kulturhuvudstad 2016 och

slutmålet med mäktig pilgrimskatedral

Kultursightseeing med licencierade engelskspråkiga lokalguider.

Svensk- och spanskspråkig färdledning under hela resan.

HOLLÄNSK KONSTSAFARI 2017

Reguljärflyg/buss: 25-29/4 2017

KONSTUPPLEVELSER

Amsterdam - Rijksmuseum, Van Gogh Museum, Stedelijk Museum

Arkitekturpärlor från Hollands guldålder - **Stor kanalrundtur**

Amstelveen - COBRA Museum. Haarlem - Frans Halsmuseum

Leiden - Museum de Lakenhal. Arnhem/Otterlo - Kröller-Müller Museum

Den Haag - Mauritshuis Museum, Gemeentemuseum.

Svensk/engelskspråkiga, licensierade konstguider.

4-stjärnigt boende på Hotel Schiller i Amsterdams absoluta centrum

Svenskspråkig färdledning från Svenska Kulturresor

KONST OCH OPERA I MOSKVA

Reguljärflyg/buss: våren/sommaren 2017

Kultursightseeing i centrala delar av Moskva med vår svenskspråkiga lokalguide. Historisk vandring genom Kreml.

KONSTUPPLEVELSER

Pusjkinmuseet och Tretiakovgalleriet i Moskva, Museigodset Abramtsevo, nya Tretiakovgalleriet, Sergiej - Possad.

OPERA OCH BALETT PÅ BOLSHOITEATERN

Rutinerad svensk färdledning och svenskspråkig kulturguide

Svenska Kulturresor AB

Davidshallsg 21, Box 17554, 200 10 Malmö Tel 040-10 35 70, 0735-33 41 34, Fax 040-30 33 45

www.kulturresor.se info@kulturresor.se

RIGAS OPERAFESTIVAL 2017

Reguljärflyg/buss: 8-11/6 2017

RIGA - Dramatisk historia, unik Jugendarkitektur och mångårig musikkultur.

Elegant operahus, internationellt uppmärksammade operaföreställningar

Storslagna operaföreställningar av

8/6: "Faust" av C Gounod, 9/6: "Eugene Onegin" av P Tjajkovskij och

10/6: "Tannhäuser" av R Wagner

Kultursightseeing med vår svenskspråkiga specialguide under hela resan.

Vi besöker Art Nouveau Muséet i Riga vid vår konstutflykt "Riga Jugend",

nyöppnade Moderna muséet och utflykt till barockslottet i Rundale

och sommarstaden Jurmala. Förmånligt boende på 4-stjärniga hotell Metropol,

nära Rigas operahus. Bufféfrukost och måltider på hotellet och "spännande"

restauranger i centrum. Svenskspråkig färdledning.

KONSTBIENNALEN I VENEDIG 2017 OCH OPERAHUSET "LA FENICE"

Genomförs i samarbete med Malmö Konststudie

Reguljärflyg/båt 17-21/6 2017

Vi gör även i år ett guidat besök på den internationella Konstbiennalen i Venedig och kombinerar detta med ett besök på världsberömda operahuset La Fenice.

Alltså 2 kulturfyllda konsthändelser sommaren 2017!

Biennale di Venezia presenterar det nyaste, mest spektakulära inom aktuell konst.

Biennal är en vartannat år återkommande konstatställning och den mest

berömda biennalen, som sedan 1895 har arrangerats i Venedig och den

57 i ordningen. Platsen här i Venedig är också platsen där konstnärer av betydelse

gärna vill synas. Bland denna internationella publik blandar vi oss på Biennalens

utställningsområde i parken Giardino vid lagunen. Konstnärlig ledare i år är

Christine Marcel. Vi kommer under våra dagar i Venedig också att besöka några av

Venedigs mest kända konstmuseer och kulturbyggnader bl a Doge-palatset,

Galleria dell' Accademia och Collezione Guggenheim.

Världskända Operahuset La Fenice lär vi känna då vi kan se Verdis opera "Odyssees Återkomst" på parkettplats i återuppbyggda operabyggnaden.

Omfattande Kultursightseeing med svenskspråkig lokalguide,

4-stjärnigt centralt boende och lokalt färdade måltidsarrangemang

kompletterar vårt besök i Venedig.

SAVONLINNA OPERAFESTIVAL 2017

Reguljärflyg/buss: 9-13/7 2017

Helsingfors: centralt 4-stjärnigt hotell, svenskspråkig kultursightseeing och

Gourmetmiddag på Restaurang Kappeli, bussresa till Savonlinna!

Fästningen Olofsborg, Kärämäki kyrka och åsen Punkaharju.

Båtkryssning på sjön Saimen. Borgå med Runebergs Museum.

OPERAFÖRESTÄLLNINGAR PÅ OLOFSBORG

10/7 "Rigoletto" av G Verdi, 11/7 "Enleveringen ur Serajen" av W A Mozart

och 12/7 "Kullervo" av A Sallinen

OPERAFESTIVALEN I VERONA 2017 KONST I RAVENNA OCH "LA FENICE"- OPERAN I VENEDIG

Reguljärflyg/ båt: 26- 31/8, 2017

KULTURSIGHTSEEING OCH OPERA

OPERAFÖRESTÄLLNINGAR

På Arena di Verona 26/8: "Nabucco" av G Verdi, 27/8: "AIDA" av G Verdi

På La Fenice-Operan i Venedig 29/8: "La Traviata" av G Verdi

Franco Fagioli

COUNTERTENOR
AV TRE OKTAVER

SKRIBENT: CLAES WAHLIN • FOTO: JULIAN LAIDIG

Countertenorerna blir inte bara fler, de blir också allt bättre. Om det historiska intresset för barockoperan under den senare delen av 1900-talet endast frambringade enstaka namn, en Alfred Deller, James Bowman eller Michael Chance, så har under de senaste decennierna en rad sångare etablerat sig på de europeiska scenerna. I Sverige, som bekant, finns det ingen större marknad för denna röstkategori, eftersom barockoperan ännu inte här fått den plats den förtjänar trots att vi har flera framstående countertenorer som Anders J. Dahlin och Daniel Carlsson.

Om Andreas Scholl, David Daniels eller Gerard Lesne kan ses som en första generation i renässansen för countertenorer, så följs dessa av – för att nämna de mest framträdande – Philippe Jaroussky, Max Emanuel Cencic, Iestyn Davies, Xavier Sabata, Valer Sabadus, Vince Yi och, föremålet för denna intervju, Franco Fagioli.

Fagioli är kanske den just nu hetaste sångaren i detta röstfack. Med ett omfång på tre oktaver har hans röst en häpnadsväckande styrka och en elasticitet som få av hans generationskolleger kan uppbringa. Nu har han debuterat på Parisoperan, i Cavallis *Eliogabalo*, och jag träffar honom på hans hotell om hörnet från Garnieroperan. Cavallis opera ges med täta intervaller, högst två eller tre dagar mellan föreställningarna. Jag undrar hur Fagioli väljer sina sammanhang, vad han söker.

– Jag är ännu i början av min karriär och möter en rad regissörer, dirigenter och sångarkolleger. Var jag vill hamna är ännu osäkert, jag vill pröva mig fram för att se vad som passar mig bäst.

Fagioli, i dag 35 år, är uppväxt i Argentina, ett land som inte har någon barocktradition. Ingen i familjen sysslade med musik, annat än att hans mor brukade sjunga. Han sjöng i gosskör och spelade piano. Fagiolis gossröst väckte uppmärksamhet och tidigt fick han vara en av de tre gossarna i Mozarts *Trollflöjten*.

– Det var en närmast mystisk upplevelse, att stå på scenen och känna hur musiken rent fysiskt tog plats i mig. Det var då jag bestämde mig för att bli musiker.

Efter undervisning hemma i San Miguel de Tucumán, som ligger i norra delen av Argentina, hamnade han så småningom vid Teatro Colóns skola. Där fokuserade undervisningen mest på det som Buenos Aires operahus helst och av tradition ger, belcanto.

– Jag fick en skolning som sångare, inte i första hand som en countertenor, något jag tror har varit bra för mig. Argentina har ju ingen barocktradition, och när jag väl började intressera mig för den musiken, så var det närmast omöjligt att hitta noter.

HÄNDEL AVGJORDE INRIKTNINGEN

Fagioli lyckas hitta en del musik av Händel, en samling med barockarior av en rad olika kompositörer, men det var inköpet av en cd som avgjorde inriktningen.

– Som korgosse lekte jag ofta med rösten, gick upp i falsett och sjöng som en flicka. Jag råkade hitta en inspelning av Pergolesis *Stabat Mater* med Emma Kirkby och James Bowman och blev fascinerad av att en mansröst kunde låta så. Därmed var det klippt.

Rossini var en kompositör som spelades mycket på Teatro Colón och Fagioli älskar honom. Hans nya cd är att betrakta som en hyllning till den italienske kompositören. Giovanni Velluti var den sista stjärnkastraten (död 1861) och Rossini skrev rollen Arsace i *Aureliano in Palmira* (1813) för honom. Fagioli är övertygad om att Rossini skulle ha fortsatt att skriva för kastrater om praktiken att kastrera unga gossar inte hade upphört 1800.

– Jag menar att operatraditionen är obruten, det finns inga brott av det slag som man kan tro om man läser operahistoriska översiktsverk. Bel canto är en mjuk fortsättning på kastraternas era. När dessa inte längre var tillgängliga, så fick man komponera för sopraner. Belcanto är ett slags nostalgi som söker sig tillbaka till kastraternas epok.

Fagioli sjöng rollen som Arsace i Rossinis opera 2012. Den nya cd:n med Rossiniarior är Fagiolis hyllning, samtidigt som den söker sy samman de linjer som finns i operahistorien. Dagens countertenorer, påminner Fagioli samtidigt om, har olika stil.

– Ända sedan Händels tid i London, där kastraterna var från Italien och countertenoren från England, så finns det en tradition som gör att dagens countertenorers stil beror på vilket land de är utbildade i. Hos Andreas Scholl och David Daniels kan man höra skillnaden mellan den tyska och engelska skolan. Jag räknar mig till den italienska.

MED MADRID SOM BAS

Sedan flera år tillbaka är Fagiolis bas Madrid och jag återvänder till frågan om vart han är på väg, vad han söker och vad han har för erfarenheter hittills.

– Sångaren, liksom alla andra i det konstnärliga teamet, måste förstå att vi först och främst är människor. Jag menar att det är av yttersta vikt att inte betrakta sångare som ett slags redskap för ett högre syfte. Det gäller även publiken, ja, alla som är inblandade i operans liv: vi är först och främst människor. Jag söker de sammanhang där detta slags mänskliga hänsyn tas. Som sagt är jag i början av min karriär och samlar erfarenheter efterhand.

Franco Fagioli tar det lugnt, i alla fall utanför scenen. Väl medveten om att det är lätt att falla för frestelsen att ta för många uppdrag försöker han hushålla med sin röst. I december medverkar han i ett konsertant framförande av Pergolesis *Adriano in Siria* på Theater an der Wien. I januari blir det Händels *Il Trionfo del Tempo e del Disinganno* i Lille under Emmanuelle Haïms ledning och sedan, efter några konserter, Rossinis *Semiramis* i Nancy. :||

1. Franco Fagioli som Eliogabalo på Parisoperan. Foto: Agathe Poupeney.

2. Franco Fagioli och regissören Thomas Jolly. Repetitionsbilder från Eliogabalo från Parisoperans twitterkonto. Foto: Elena Bauer.

Scen ur Nixon in China

Nixon in China

KUNGLIGA OPERAN • RECENSENT: HENRY LARSSON • FOTO: MARKUS GÅRDER

Som kanske ingen annan nutida opera har **John Adams** *Nixon in China*, uruppförd i Houston 1987, blivit ett repertoarverk. Man kan tycka att den borde ha spelats på Stockholmsoperan långt tidigare, men när det nu väl är dags så är det bara att konstatera att det alls inte är för sent. Ja, i själva verket är denna mångbottnade och färgsprakande uppsättning en fjäder i hatten för nationalscenen.

Här vilar ingen tidsbundenhet utöver vad som kan hänföras till det rent kalendariska i handlingen. *Nixon in China* är ett försök att belysa mytbildningens mekanismer med hjälp av en fantasiväv spunnen över den till synes knastertorra begivenhet som den tidigare amerikanske presidenten Richard Nixons epokgörande och medialt välregisserade besök i det kommunistiska Kina 1972 utgjorde.

Adams opera ingick i raden av så kallade CNN-operor, där även Anthony Davis *The Life and Times of Malcolm X*, Stewart Wallace's *Harvey Milk* och Adams egen *The Death of Klinghoffer* blev framgångsrika efterföljare. En slags biografisk opera för vår tid med nyhetskändisar och hjältar ur det mediala nyhetsflödet på scenen.

Den var ursprungligen ett samarbete mellan regissören Peter Sellars och poeten Alice Goodman, vars text lever ett synnerligen eget liv. Den skulle vara en amerikansk opera fri från "kineserier". Några exotismer av det senare slaget finns det heller inte i Adams musik.

Tonspråket är minimalistiskt, baserat på musikaliska byggstenar som repetition, stadig puls och harmonisk konsonans med starkt förankrad tonalitet.

Men Adams är mindre ortodox eller renodlad i sin minimalism än Philip Glass, vars *Satyagraha* samtidigt ges på Folkoperan. Han utvecklar rytmiska och klangliga metamorfoser utanför den mini-

malistiska stilboxen och infogar stildrag ur en bred amerikansk operatradition med tonsättare som Samuel Barber, Aaron Copland, Carlisle Floyd, musikal och storbandssound à la Glenn Miller.

I USA har operaskapandet aldrig tagit någon atonal timeout från publiken med avantgardistiska excesser i den högre skolan som i Europa.

Uppsättningen, anpassad till Stockholmsoperans mindre scenutrymme, hade premiär i Vancouver 2010.

Regissören **Michael Cavanagh** och scenografen **Erhard Rom** inleder med en filmad flight i stor stil av det amerikanska presidentplanet, genom vars fönster i scendraperiet **Ola Eliassons** Nixon blickar ner på Mittens rike. På flygplattan sjunger en militär välkomstdelegation med stramt återhållen militans om himmelska soldater som behärskar luften.

Dirigenten **Lawrence Renes**, bekant med Adams partitur genom sin dirigentlärare Edo de Waart, som ledde uruppförandet, låter inledningens uppåtgående melodislingor med dess synkoperade och klangmässiga pålagringar växa till ett majestätiskt klimax när planet tar mark. Kunde Richard Strauss förmedla glansen i en tekopp är väl Adams den förste att musikaliskt skildra en flygplanslandning.

Ur planet hoppar Nixon och sjunger en exalterad aria om nyhetsrapporteringens inneboende mysterier. Ola Eliasson fyller hans kostym med råge och är en Nixon med flair av "American lifestyle".

Men även de andra rollerna är genomgående vokalt och karaktärs- mässigt välbesatta. **Michael Weinius** ordförande Mao förmedlar obegripligheter och dansar på bordet i sin "The Chairman Dances",

Scen ur Nixon in China

uppassad av tre servila sekreterare, som serverar med allt från spottkopp till instämmande nickanden.

Marianne Hellgren Staykov är en hysterisk och livsfarlig Chiang Ch'ing, Maos änka, och under kulturrevolutionen pådrivande ideologisk polis som med sin höga sopran trivs bäst uppe i trestrukna oktaven. En kvinnlig politruk som även kan leverera nackskott om så behövs.

Hanna Husáhr förmedlar med sin skira, övertonsrika sopran ett gripande porträtt av den chica presidenthustrun Pat Nixon, som storögt lotsas runt på studiebesök i en grundskola, bland grisfarmar och glaselefanter, för att slutligen kollra bort sig i sitt eget inre. Hennes underbara scen "This is prophetic" är en lika troskyldig vittnesbörd om hennes hjärtegodna naivitet och euforiska lyckotillstånd som den är ett av operans allra vackraste partier. Komisk kulturkrock mellan borgerligt och revolutionärt tänkande blir det när Pat i andra akten förvirrat intervenerar i det bryska händelseförloppet i den revolutionära baletten *Röda kvinnornas brigad*. Här kan man tala om en krock mellan civilisationerna.

Mest karikerad är **Olle Perssons** utrikesminister Kissinger, vars aviserade toalettbesök och uppdykande som osmaklig rollfigur i den revolutionära baletten ger en alltför farsartad kontrast till det som enligt Adams själv ändå skulle vara en heroisk och inte en satirisk opera.

Slutscenen är briljant. Här finns ingen avgångshall med avtackningsceremonier och väntande tillbakafflyg. I stället utkristalliserar ett collage av de medverkande prominensernas individuella minnesreminiscenser. **Jeremy Carpenters** mörkt välklingande och sansade premiärminister Chou En-Lais allmänmänskliga reflexioner får bli en poetisk avrundning till de övrigas positioneringar som människor nedanför sina respektive uppförstorade officiella porträtt. :||

ADAMS: NIXON IN CHINA

Premiär 1 oktober, besök föreställning 7 oktober 2016.

Dirigent: Lawrence Renes

Regi: Michael Cavanagh

Scenografi: Erhard Rom

Kostymdesign: Parvin Mirhady

Ljus: Thorsten Dahn

Video: Sean Nieuwenhuis

Solister: Jeremy Carpenter, Ola Eliasson, Olle Persson, Susann Végh, Katarina Leoson, Kristina Martling, Michael Weinius, Hanna Husáhr, Marianne Hellgren Staykov.

www.operan.se

Satyagraha

FOLKOPERAN • RECENSENT: YEHYA ALAZEM • FOTO: MARKUS GÅRDER

Philip Glass *Satyagraha* är den andra i hans trilogi porträttoperor, där den första är *Einstein on the Beach* och den sista är *Akhenaton*. Tanken med denna trilogi var att skildra män som har förändrat världen, den tyske fysikern Albert Einstein, Mahatma Gandhi och faraonen Akhenaton.

Efter juriststudier i London hamnade Mahatma Gandhi i Sydafrika, där han stannade för att kämpa mot det rasistiska förtrycket som de indiska gästarbetarna utsattes för. Kampen följde icke-våld som motståndsprincip, vilket senare ledde till Gandhis filosofi: Satyagraha ("Sanningens väg" på sanskrit).

Gandhis första organiserade motstånd i Sydafrika sker på Tolstojfarmen under operans första akt. I andra akten rapporterar Gandhi om indiernas situation i Sydafrika och grundar senare tidningen "Indian Opinion", som kom att bli en viktig del av motståndsrörelsens kamp. I tredje akten sker den så kallade Newcastlemarschen, där Gandhi samlar gruvarbetarna vid gruvorna i Newcastle och marscherar mot Tolstojfarmen för att strejka mot den rasistiska sydafrikanska regeringen och sätta tryck på den att upphäva de förtryckande lagarna mot de indiska gästarbetarna.

Folkoperan sätter nu tillsammans med Cirkus Cirkör upp *Satyagraha* för första gången i Sverige. För regin står grundaren och den konstnärliga ledaren för Cirkus Cirkör, **Tilde Björfors**. **Dan Potras** scenografi är okomplicerad, den består mestadels av trä, linor och trådar.

Det är cirkusartisterna som står för det sceniska arbetet, där de speglar huvudkaraktärernas roller. Björfors regi projicerar budskapet

i librettot sceniskt på ett ypperligt sätt. "Njutning och plåga, vinst och förlust, seger och nederlag", allt uttryckt i form av fenomenala cirkusnummer.

Glass musik är repetitiv och kan kännas oändlig. Utan Cirkus Cirkørs magnifika prestationer hade det hela kunnat bli ett sömnpiller, men de håller publiken i spänning under hela spelet. De musikaliska prestationerna ska dock inte glömmas; kören och solisterna, som dessutom får sjunga på sanskrit, samt orkestern under **Matthew Woods** ledning gör samtliga väldigt övertygande insatser.

Vilken enastående Sverigepremiär *Satyagraha* fick till slut. Folkoperan, som har stått för en rad mindre framgångsrika uppsättningar de senaste åren, ska kanske omvärdera sin filosofi. Man behöver inte skapa stora kontroverser för att skapa stora rubriker, det går faktiskt att göra det genom tillräckligt genomtänkta uppsättningar.

GLASS: SATYAGRAHA

Premiär 14 september, besökt föreställning 6 oktober 2016.

Dirigent: Matthew Wood

Regi: Tilde Björfors

Scenografi och kostym: Dan Potra

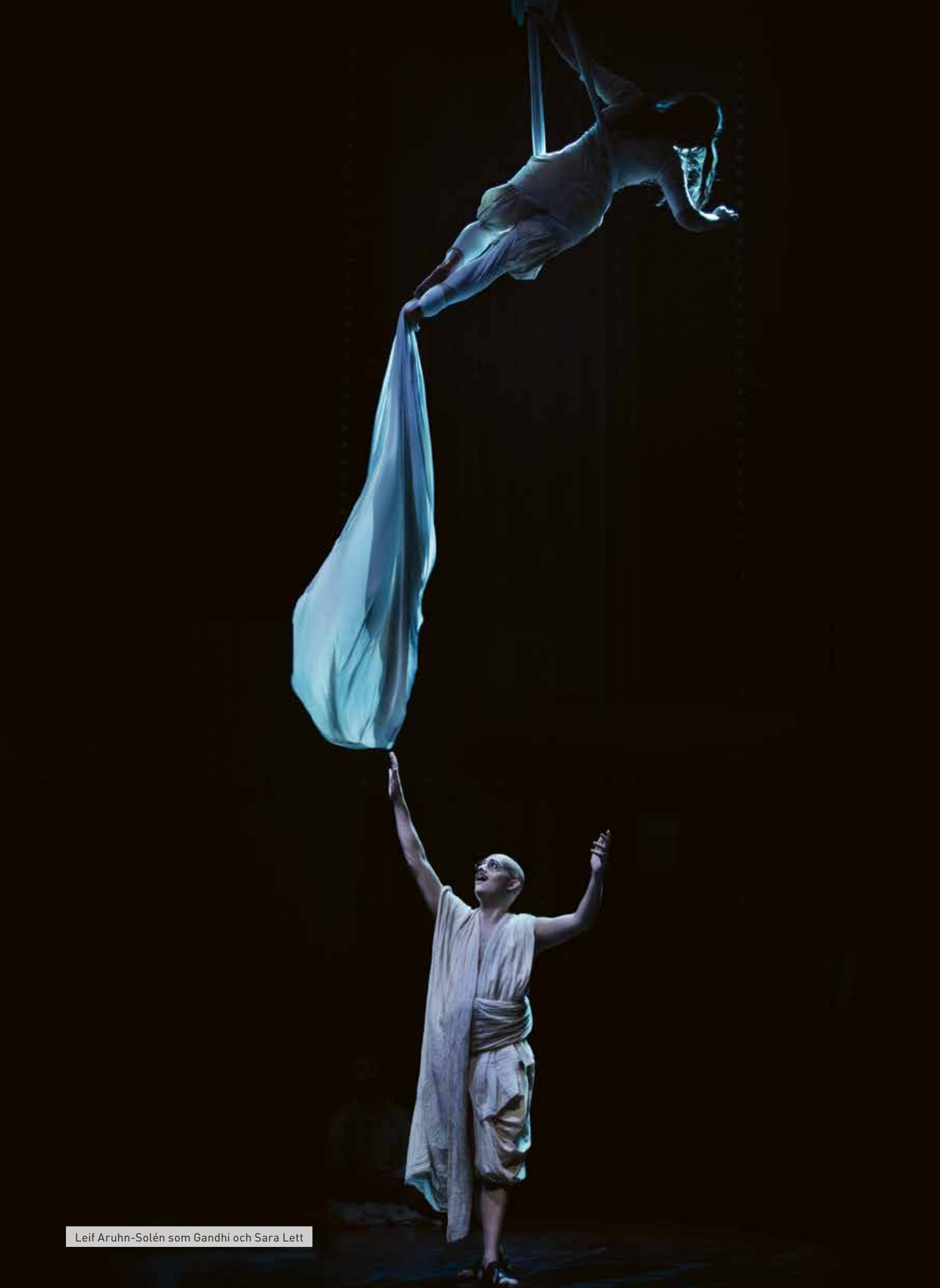
Videoscenografi: Visual Relief

Ljusdesign: Patrik Bogårdh

Koreografi: Cecilia Roos

Solister: Leif Aruhn-Solén, Lisa Carlioth, Hanna Fritzon, Karolina Blixt, Anton Eriksson, Lars Arvidson.

www.folkoperan.se

Leif Aruhn-Solén som Gandhi och Sara Lett

Satyagraha

Ingela Brimberg som Elettra

Idomeneo

GÖTEBORGSOPERAN • RECENSENT: HENRY LARSSON • FOTO: MATS BÄCKER

Idomeneo, Mozarts första mogna opera, komponerades för hovet i München 1781. Den blandar den italienska opera serians virtuosa sångstil med den franska operans förkärlek för kör och balett, även om balettmusiken här som så ofta utgår. Men bravuren får också stå tillbaka för den typ av djupare karaktärsteckning man känner igen från Mozarts senare operor.

Handlingen skildrar den från trojanska kriget hemvändande kungen av Kreta, Idomeneo, som i en nödsituation på havet lovat havsguden Neptunus att offra första bästa person han möter vid sin landstigning.

Till Idomeneos vända visar det sig bli den egne sonen Idamante och därmed föreligger förutsättningarna för styckets moraliska konflikt. Men Mozart och hans librettist **Giovanni Battista Varesco** har även ingjutit en sensmoral i den då framflytande upplysningstidens anda. En kung kan abdikera, skipa grymma riter av anno dazumal och forma något som liknar folkstyre och tolerans. Idamante ingår en äktenskaplig allians med den tillfångatagna trojanska prinsessan Ilia och tar till folkets jubel över landets styre.

Det dröjde ända till 1957 innan *Idomeneo* uppfördes första gången i Sverige. Sedan dess har operan spelats i två uppsättningar på Drottningholm och konsertant i Malmö för två år sedan, men aldrig sceniskt utanför Stockholm förrän nu.

Tyvärr är regissören **Graham Vicks** och scenografen **Paul Browns** uppsättning av *Idomeneo* på Göteborgsoperan – en samproduktion med operan i Vilnius – inte alls på samma nivå som deras tidigare produktion av Sjostakovitjs *Lady Macbeth från Mtsensk* för några år sedan.

Handlingen är förlagd i någon slags ospecifik nutid och tilltalet infantiliserat i vad som framstår som en misslyckad ambition att vara relevant för vår tid. Nedkluddade förnumstigheter, knappast tankeinnovationer i den högre skolan, i stil med "Vilken är vår skuld" och liknande blandas med hjärtan och bröllopsbilder, liksom pjollriga godhetsmarkörer i tidens anda som fredsduvor, anti-atomvapensmärken och regnbågsfärger. Som hämtade från godhetsministeriets depå för värdegrundsindoktrinering eller SVT:s barnprogramredaktion. Eller är det tänkt att vara igenkänningsfaktorer för en publik man inte har särskilt höga intellektuella förväntningar på?

Som kronan på verket en övertydlig Guds hand i jättelik pappermarché ifall publiken inte fattat att det i Idomeneos värld är gudarna som bestämmer var skåpet ska stå.

Uvertyren är så belamrad med musikaliskt avledande regimässig bråte att jag knappt minns att jag hört den när den väl är slut. Kulsprutebeväpnade kommandosoldater på språng fram och tillbaka och fjättrade våldtäktsoffer med slöjor, tillfångatagna trojanskor, som när de inte släpar på sina egna sjukhussängar över scengolvet, släpas åt sidan för att utsättas för antydna sexuella övergrepp. En kavalkad med nonsens och skriva-på-näsan-rekvisita som inte bara känns igen från dussintals uppsättningar där regissörer "vill så mycket", utan som med sin visuella påträngdhet också effektivt blockerar allt vad musikalisk upplevelse heter.

Jag led med tenoren **Paul Nilons** Idomeneo, som i en happening med vattenhinkar bokstavligen kämpade mot vattenkaskaderna i sin känsligt och vackert sjungna stora aria "Fuor del mar" i andra

Paul Nilon och Luciano Botelho

akten, samtidigt som ett par damer på bänkraden framför skrattade högljutt.

Det är en himmelsvid diskrepans mellan det sceniskt infantiliserade och stillösa i denna uppsättning och den musikaliska fullödighet som sångare och orkester utvecklar under den brittiske dirigenten **Laurence Cummings** ledning.

Idamante, en käck liten grek i blå t-shirt och vit fredsduva på bröstet, sjungs här av den unge brasilianske tenoren (rollen görs ofta av en mezzo) **Luciano Botelho** med stor scenisk espri. Kanske rösten ibland är något nummer för liten, men stilsäkerheten, koloraturfärdigheten och den vackra timbren överväldigar. En överraskning var att få höra Idamantes vackra, men sällan hörda aria med violinsolo, komponerad för ett framförande av *Idomeneo* i Wien 1786.

Ida Falk Winland sjunger Ilias kända arior med oväntade vändningar och med en klangskönhet så man hisnar. Ping på höjden och just den kombinationen av teknisk skicklighet, metalliskhet och värme i rösten som bäddar för stor sångkonst.

Även **Ingela Brimberg** utvecklar en dramatisk och klangligt fullödig Elettra i sina två furiösa arior och bländande vacker legatosång i andra aktens hänförande körsken. Hennes damer à la Nattens drottning är emellertid pinsamma med sina koreograferade spasmer och intima umgänge med furierna genom en svart presenning. En slags klonade minielektror besatta av onda demoner. Jag väntade bara på att huvudena skulle börja snurra. :||

MOZART: IDOMENEO

Premiär 24 september, besökt föreställning 28 september 2016.

Dirigent: Laurence Cummings

Regi: Graham Vick

Scenografi och kostym: Paul Brown

Ljus: Giuseppe di Iorio

Koreografi: Ron Howell

Solister: Paul Nilon, Luciano Botelho, Ida Falk Winland, Ingela Brimberg, Ingemar Anderson, Tomas Lind, Mats Almgren.

www.opera.se

— vinterfest —

FORBIDDEN • MUSIC •

— 2017 —

"A WINTRY, IDYLIC CHAMBER
MUSIC PARADISE"

German National Radio

BILJETTER FRÅN
26 OKTOBER
VIA SILJAN TURISM
OCH VINTERFEST.SE

16-19 FEBRUARI
MORA, ORSA & ÄLVDALLEN

VÍKINGUR ÓLAFSSON PIANO PERS ANNA LARSSON ALT
DALIA STASEVSKA DIRIGENT MAHAN ESFAHANI CEMBALO
YURA LEE VIOLIN/VIOLA SAYAKA SHOJI VIOLIN HUGO TICCIATI VIOLIN
JENNIFER STUMM VIOLA JAKOB KORANYI CELLO
VICKY CHOW PIANO MARIANNA SHIRINYAN PIANO
SAEUNN THORSTEINSDOTTIR CELLO JONAS VIKLUND KLARINETT
DAVID LUNDBLAD DIRIGENT DUO FRIBERG THREE FÖR TANGO
CAROLINE RENDAHL DALASINFONIETTANS KÖR
DALASINFONIETTAN VÄRDORKESTER

MUSIK, POLITIK OCH MAKT
– VINTERFEST FIRAR YTTRANDEFRIHETEN!

www.vinterfest.se

Biljetter från **26 OKTOBER** via **SILJAN TURISM**
och **VINTERFEST.SE**

TRETTONHELGSKONSERT I sällskap med Tjajkovskij

En konsertafton helt ägnad Tjajkovskijs ljuvliga –
och bitterljuva – musik. Solist Malin Byström, en
av våra senaste internationella sopranstjärnor.

KUNGLIGA FILHARMONIKERNA
Dirigent MIKA EICHENHOLZ
MALIN BYSTRÖM sopran

Torsdag 5 januari kl 18.00.

Pris 395 kr inkl pausdrink.

Konsert- och dansbiljett 895 kr inkl pausdrink,
supétallrik med dryck samt inträde till dans.

Stockholms Konserthus
www.konserthuset.se

Staden MAHAGONNYS *uppgång och fall*

NORRLANDSOPERAN, UMEÅ • RECENSENT: SÖREN TRANBERG • FOTO: MATS BÄCKER

Norrlandsoperan för en intressant repertoarpolitik trots att man bara sätter upp två-tre operaproduktioner per säsong. I höstas spelade man **Bertolt Brechts** och **Kurt Weills** opera *Staden Mahagonnys uppgång och fall* från 1930. Med det här verket ville Brecht skapa en episk opera med didaktiskt innehåll. Detta i form av projicerade texter, ytterligare förtydligade av en uppläsare (här i form av en sliskig **Björn Granath** på filmduk) och 21 korta fristående dramatiska scener om den utopiska staden Mahagonnys grundande, blomstring och undergång.

Vad säger oss verket i dag? 1930 speglade det sin samtid i mellankrigstidens Weimarrepublik som präglades av Wall Street-kraschen, hyperinflation, social oro, strejker, gatuupplopp och national-socialisterna på frammarsch, men som också hade en konstnärlig kreativitet av sällan skådat slag. Då var Mahagonny ett slagkraftigt inlägg i 20-talets tyska idédebatt. Men samma politiska kontext har inte verket längre, fast kritiken mot konsumtionssamhället kvarstår. Detta har radarparet **Carina Reich** och **Bogdan Szyber** tagit fasta på – de efterliknar Brechts intentioner med projektioner och har här förlagt handlingen till ett glittrande Las Vegas à la 60-tal.

Den kriminella trion – änkan Leokadja Begbick, Treenighets-Moses och Fatty – blir strandsatta i öknen och grundar staden Mahagonny, lyckasökarnas paradys som lever på bordellverksamhet,

sprit och hasardspel. Hit kommer fyra skogsarbetare från Alaska med sitt sparkapital. Begbick bjuder ut flickorna till dem, och Jim Mahoney väljer Jenny, som tröttnat på alla förbud som råder. En hotande tyfon närmar sig staden, men den tar en annan bana. Jim använder sig av anarki för att etablera nya lagar, där allt ska vara fritt. Så slutar första akten.

Det är också här som Reich och Szyber håller sig till Brechts intentioner medan de två påföljande akterna bjuder på burleskerier. I spelinfernot är allt tillåtet. Männens betalar bordellmamman Begbick för att få dyka ner i munnen på en välvillig knulldocka. Den mest anslående scenen är när Jack O'Brien (**Fredrik af Klint**) äter ihjäl sig på kalvkött, sittande på en uppblåsbar kalv, där luften pyser ut när frossaren dör.

Problemet är att få ihop de tablårtade scenerna och sy ihop dem till en enhet. Tyvärr spretar den plastiga uppsättningen lite väl mycket. I en annan uppsättning som jag sett var den vinddrivna trion livsfarliga psykoterapeuter utan att för den skull vara karikatyrer. Här blev de betydligt vagare i sina karaktärer.

Den mest sammansatta rollfiguren är Jim Mahoney, ja, egentligen den enda realistiska personen i pjäsen. Han som får plikta för sitt utsvävande liv, eftersom dödssynden nummer ett i Mahagonny är

Susanna Levonen, Fredrik Zetterström och Jonas Durán

Scen ur Staden Mahagonnys uppgång och fall

att inte kunna betala för sig. Följaktligen döms han till döden, då ingen av hans vänner vill ställa upp för honom. Vilken cynism!

Musikaliskt är Weills musik snärig med flera olika stilarter i form av stor opera, kabarévisor, jazzinslag och ren underhållningsmusik plus talad dialog. Detta ställer stora krav på de medverkande. Helt lyckat var inte greppet att låta en handmikrofon gå runt bland aktörerna, av vilka några klarade av att nå ut i salongen utan förstärkning.

Lars Cleveman (Jim Mahoney) har en tenor som passar perfekt för detta vokalt tunga parti, som både kräver en Wagnerröst och mer finstilta nyanser. **Sanna Gibbs** vokala insats imponerade med framför allt fin lätthet på höjden i Alabamasången. Men hon saknar den kättja som musiken målar upp, något som får lastas bristerna i personregin. Samma sak gäller för **Susanna Levenon** (Begbick) som var för tamt utformad, men rollen lyftes av hennes sensuellt mörkfärgade röst, **Fredrik Zetterströms** godmodige (Treenighets-Moses) och **Jonas Duráns** bleke Fatty.

Dirigenten **Damian Iorio** och Norrlandsoperans Symfoniorkester lyfter fram Weills musik, som innehåller lite ovanliga instrument

som banjo och saxofon, på ett förtäat sätt. Dock lite väl starkt vid några tillfällen.

Tyvärr fastnar uppsättningen i en glättig yta och pejar inte på djupet i det näringsrika librettot, utan slutresultatet liknar en nummerrevy som inte riktigt berör, förutom ett par enskilda scener. ❏

WEILL: STADEN MAHAGONNYS UPPGÅNG OCH FALL

Premiär 6 oktober, besökt föreställning 15 oktober 2016.

Dirigent: Damian Iorio

Regi, scenografi, kostymdesign: Carina Reich och Bogdan Szyber

Ljusdesign: Ronald Salas

Videodesign: MURK: Annie Tådne, Carl-Jonathan Szyber och Una Boskovic

Koreografi: Disa Krossnes

Solister: Lars Cleveman, Susanna Levenon, Sanna Gibbs, Fredrik Zetterström, Jonas Durán, Fredrik af Klint, Kosma Ranuer, Michael Schmidberger.

www.norrlandsoperan.se

YOUR NEXT TOUR AB
- DIN BÄSTA RESEKLUBB

FULLMATAD OPERARESA TILL BERLIN 10-16 FEBRUARI 2017

BERLIN ÄR ALLTID BERLIN 6 nätter på vårt underbara Hotel Grand Westin!

Vad kan bättre förgylla februari bättre än en operaresa till Tysklands huvudstad Berlin? Överallt möts gammalt och nytt i staden som kan ståta med konstmuseer i världsklass. Vi besöker alla tre operahusen i denna metropol: Staatsoper på Schiller Theater, och på programmet står Puccini's **Tosca**. På Deutsche Oper ges Puccini's **Madama Butterfly**. Och slutligen ser vi Offenbach's fantastiska opera **Hoffmans äventyr** på Komische Oper. Vi besöker staden Potsdam med Cecilienhof där Potsdamkonferensen hölls 1945 med Stalin, Truman och Churchill som deltagare. Naturligtvis ser vi också den vackra rokokoskopelsen Sanssouci, Fredrik den stores sommarresidens. Vi bor bra på Grand Westin på historiska Friedrichstrasse. Reseledare: **Tomas Svendén**.

LA TRAVIATA med ANNA NETREBKO på LA SCALA Milano 11-15 MARS 2017

Välkommen till detta tillfälle att höra den fantastiska sopranen **Anna Netrebko** i Giuseppe Verdi's ständigt lika gripande opera om Kameliadamen. På köpet får vi en konsert i **Auditorio Verdi** med Giuseppe Verdi-orkestern som är Milanos andra symfoniorkester vid sidan om La Scala-orkestern. Vi gör även stadsrundtur till fots med vår trevliga svensktalande guide i Milanos centrum. Han kommer också att ge oss en initierad visning av den makalösa katedralen. Och så äter vi förstås också trevliga måltider tillsammans. Reseledare är **Tomas Svendén** från Your Next Tour.

OPERA-KONSERT OCH KONSTRESA TILL MADRID 23-27 MARS 2017

Konstciceron är f d chefen för Bernadottebiblioteket, Stockholms slott fil. dr. Göran Alm, reseledare från YNT Lennart Stockblad.

Vi upplever Händels **RODELINDA** på Teatro Real, **ORKESTERKONSERT med Radio/TVsymfonikerna** på Teatro Monumental och en **ZARZUELA** med visning av **KUNGLIGA SLOTTET**. Utfärd och visning av sommarslottet **REAL DE LA GRANJA DE SAN ILDEFONSO** och konstguidning på **MUSEO PRADO**. Madrid grundades på 800-talet under namnet Majrit som en liten morisk by med fästning. Staden blev ett politiskt centrum först när Filip II flyttade dit hovet 1561. Då fanns där knappt 10 000 invånare. I dag har Madrid 3 miljoner invånare och är Spaniens politiska, kulturella och industriella centrum. Få städer kan mäta sig med Madrid ifråga om konstmuseer och konstsamlingar. Här finns det världsberömda Prado-museet från 1819, Museo Reina Sofia med 1900-talskonst, bland annat Picassos "Guernica", och den förnämliga samlingen i Museo Thyssen-Bornemisza. Det vackert renoverade operahuset, Teatro Real, som under de senaste tio åren har återtagit sin plats som en av Europas viktiga operascener.

OPERABUSSEN Festlig italiensk OPERA "LA GIOCONDA" och KONSERT "VÅRMYSTIK" i Malmö, BIRGIT NILSSON-MUSEET, restaurang med MICHELIN-STJÄRNA 20-22 APRIL 2017

Följ med oss ner till världiga Malmö och dess nya konserthus LIVE, där **Malmö Symfoniorkester** äntligen fått ett värdigt hem. Vi går på Malmö-operan och ser Ponchielli's berömda men sällsynta opera **LA GIOCONDA** med den berömda Timmarnas dans, en opera som nu äntligen sätts upp på en stor svensk scen.

Vi får god mat på prisbelönta **PM&vänner** i Växjö, en restaurang som också belönats med en stjärna i Guide Michelin, och vi besöker **Birgit Nilsson-museet** där vi förutom visningen av hennes hem bland annat får smaka på kakor från hovsångerskans egna receptbok. Reseledare **Lena Nordin**.

MÖT VÅREN OCH DEN FÖRTROLLANDE BLOMSTERPRAKTEN I AMSTERDAM 10-14 MAJ 2017

Opera- och konsertresa

Amsterdam är en metropol som har mycket att ge av både opera och kulturupplevelser. På **Amsterdams Nationalopera** får vi uppleva **Verdi's Rigoletto**. Det blir också en konsert med **Rotterdams Filharmoniska Orkester** i **Lalo's Symfoni Espagnole och Tjajkowskij's Symfoni nr. 5**. Det blir stadsrundturer med buss och med båt på kanalerna, besök i Van Gogh Museet med över 200 tavlor och 600 teckningar av Vincent Van Gogh. Vi kommer också att besöka ett diamanthandlare för att se hur den skimrande diamanten formas. Resevärd **Tomas Svendén**.

NYSLOTT/SAVONLINNA OPERAFESTIVAL 12-16 JULI 2017

Världens vackraste operafestival har den kallats, den årliga festivalen på Olofsborgs fästning i Nyslott/Savonlinna. Ta några dagars sommarsemester i det finländska insjöområdet och passa på att njuta av två av operafestivalens verkliga höjdpunkter: Verdis mästerverk **RIGOLETTO** och Mozarts **ENLEVERINGEN UR SERALJEN**. Rigoletto grundar sig på Victor Hugos drama "Kungen roar sig" från 1832. Operan hade urpremiär i Venedig 1851. Mozarts Enleveringen ur serraljen från 1782 bygger på Christoph Friedrich Bretzners libretto till operan "Belmont und Constanze". Vi reser till Finland med Silja Line när den nordiska natten är som vackrast. Vi hinner bland annat med en ångbåtstur på Saimen. Givetvis äter och dricker vi gott under hela resan. Programmet är upplagt av **Johan Molander** från Kungliga Operan i Stockholm som också är vår musikciceron på resan.

FÖRETAG OCH FÖRENINGAR VI SKRÄDDARSYR ERA RESOR EFTER ÖNSKEMÅL!

YOUR NEXT TOUR AB

Lill-Jans Plan 2 114 25 Stockholm
info@yournexttour.com

-DIN BÄSTA RESEKLUBB

Tel: 08-611 51 50
www.yournexttour.com

LUCREZIA

Borgia

VERKSTAN, MALMÖ OPERA • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: MALIN ARNESSON

Malmö Opera är inte bara en angelägenhet för staden Malmö utan för hela Region Skåne. Det tar man på allvar och turnerar årligen runt i de sydsvenska bygderna med nedbantade varianter av kända operor. I höst höjdes månet ögonbryn inför valet av turnéopera, **Gaetano Donizettis** praktfulla och resurskrävande *Lucrezia Borgia*. Den har man presenterat i tjugio skånska orter förutom ett par utsocknes utflykter. Vilken märklig idé, kan man tycka, men det blev faktiskt en riktigt fin uppsättning. Visserligen något helt annat än vad som till exempel kunde ses på Göteborgsoperan härom året men ändå baserat på samma material.

Maria Sundqvist har kondenserat operan till en speltid strax under två timmar inklusive paus, och hon är också uppsättningens regissör. **Åsa Mälhammar** har skapat en smidig och väl fungerande översättning. Kören är bortopererad, prolog och första akt samman-dragna, och handlingen främst koncentrerad på förhållandet mor och son, som ju är rätt speciellt i det här verket. **Daniel Fjellström**, som i somras fick ett så rejält genombrott som operakompositör med *Det går an* på Läckö slott, har arrangerat Donizettis partitur för den osannolika trion ackordeon, violin och klarinett. Det är inte riktigt vad Donizetti tänkt sig, men det är ofta ett fyndigt arrangemang, som jag lyssnade till med förtjusning, särskilt som man hade tre utmärkta musiker till förfogande med den briljanta ackordeonisten **Ida Løvli Hidle** i spetsen.

Scenen är 5 x 5 meter, inramad i svart och utan scenografi. I gengäld slösas det med rejäl renässansprakt i kostymerna (**Marianne**

Lunderquist), som ser litet vilsna ut i den övriga minimalismen. Och man har satsat på bra sångare, vilket naturligtvis är a och o i en belcanto-opera, oavsett mini- eller maxiversion.

Hege Gustava Tjønn behöver inte utsättas för samma utmaningar som en Lucrezia i originalversionen, men hon gör det fint och anpassar skickligt rösten till det lilla formatet. **Maria Forsström** med härligt tät alt gör den tacksamma byxrollen som Orsini, medan **Tobias Westman** klingar sympatiskt som Gennaro och en erfaren barytonklippa som **Anders Larsson** är en myndig Alfonso d'Este.

Inte som en föreställning live på bio, men i gengäld levande, och det väger tyngre. **•||**

DONIZETTI: LUCREZIA BORGIA

Premiär 17 september i Örkeljunga, besökt föreställning i Malmö 28 oktober 2016.

Kapellmästare: Ida Løvli Hidle

Regi: Maria Sundqvist

Scenografi och ljus: Ilkka Häikiö

Kostym: Marianne Lunderquist

Solister: Hege Gustava Tjønn, Maria Forsström, Tobias Westman, Anders Larsson, Tobias Nilsson.

Spelas t.o.m. 4 december. www.malmoopera.se

Scen ur The Fairy Queen

The Fairy Queen

DET KONGELIGE TEATER, KÖPENHAMN • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: MIKLOS SZABO

Henry Purcells maskspel eller semiopera *The Fairy Queen* har länge beundrats för sin underbara musik, men hur ska man på en scen hantera detta sammelsurium av disparata inslag? Inte många har vågat försöket. I Glyndebourne producerades sommaren 2009 en fantastiskt lyckad version (dvd-utgåvan rekommenderas varmt!), där Jonathan Kent och Paul Brown på ett ytterst charmerande sätt fogat ihop alla lösa trådar med halvoperans själva ursprung, Shakespeares *En midsommarnattsdröm*. Och det är väl också det rimligaste sättet att få ordning på materialet att på något vis hitta Shakespeare i 1690-talets semiopera-extravaganser.

I Köpenhamn har den tysk-chilenska regissören och scenografen **Aniara Amos** gått en annan väg. Hon närmast undviker Shakespeare. Först kommer Puck, den drivne men lätt överspelande **Ole Lemmeke**, in på en tom scen. Han konstaterar att han hamnat i modern tid och fått en hel teater till sitt förfogande, varpå han kallar fram folk ur publiken som på sant metateatermanér får presentera sig med namn och nationalitet. Det ger Puck tillfälle att skämta om Brexit och passkontroller vid Kastrup med några deltagande engelsmän och svenskar. *The Fairy Queen* blir alltså ordentligt inplacerad i nutid. Så också i första scenen där Titania hamnar i modern gatumiljö. Det är en rolig och elegant scen med gråklädda män som rör sig i snyggt koreograferade gungande mönster och med en naivistisk dekor, där bilarna är barnsligt bemålade pappskivor, som bärs runt av illa dolda statister. Naivism och illusionsbrytande humor är också fortsättningsvis lyckade drag i scenografen.

Men vad händer med samtidstouchen? Tyvärr försvinner den efter gatuscenen, och inte dyker Shakespeare upp heller. Stycket förvandlas till en kavalkad av färggranna men föga sammanhängande scener, ibland riktigt roliga men några också på alltför billig farsnivå. Jag längtar hela tiden efter Shakespeare men hade också glatt accepterat något nytt och annorlunda, om det bara haft inre logik eller någon tydlig tråd som gått att följa. Aniara Amos idé att

placera in Titania i en burlesk och bisarr samtid hade kanske gått att utveckla. Synd att hon inte fullföljde försöket.

Denna uppsättning på Gamle Scene är ändå tryggt i hamn eftersom Concerto Copenhagen under **Lars Ulrik Mortensens** ledning sitter i orkesterdiket, och som de brukar skapar de musikaliska mirakel tillsammans. Så fantastiskt plastiskt och levande! Jag jämförde litet med John Eliot Gardiners skivinspelning som framstår som alltför bleksiktigt anemisk vid sidan om.

Den allra finaste musiken att sjunga har Titania, inte minst den svindlande sköna "Oh, let me weep". Här sjungs hon av **Maria Keohane** med vacker, klar och utpräglad barockröst, där jag dock önskat en smula mer innerlighet i timbren. I övrigt agerar sex manliga och en kvinnlig sångare i en mängd olika roller, där det i åtskilliga fall är omöjligt att hålla reda på vem som är vem och vad vederbörande för tillfället föreställer för figur. Men det är ett gäng med stor scenisk lekluks och god men inte exceptionell vokal kvalitet. Där återfinns bland annat den svenska countertenoren **Daniel Carlsson** och som kontrast årets Birgit Nilsson-stipendiat, den reslige basen **Henning von Schulman**, samt ett knippe engelska sångare med bästa Purcellvana. :||

PURCELL: THE FAIRY QUEEN

Premiär 9 september, besökt föreställning 18 september 2016.

Dirigent: Lars Ulrik Mortensen

Regi och scenografi: Aniara Amos

Kostymdesign: Jorge Jara

Ljusdesign: Thomas Bek Jensen

Solister: Sine Bundgaard, Maria Keohane, Daniel Carlsson, Nicholas Mulroy, Ed Lyon, Henning von Schulman, Peter Harvey, Jakob Bloch Jespersen, Ole Lemmeke.

www.kglteater.dk

Emiliano Gonzalez-Toro och Nadine Sierra

Eliogabalo

PALAIS GARNIER, PARIS • RECENSENT: CLAES WAHLIN • FOTO: AGATHE POUPENEY

Francesco Cavalli, italiensk kompositör som föddes 1602 och dog 1676, skrev ett otal operor och var efter Monteverdis död den främste av operakompositörer i Venedig. Han komponerade 41 operor, varav 27 fortfarande är bevarade. De senaste åren har hans operor framförts allt oftare, till och med Drottningholmsteatern gav *Jason och Medea* 2012. *La Calisto* är annars kanske den mest uppmärksammade.

Eliogabalo har en något skymd historia. Den beställdes till karnevalen 1668, men drogs av okänd anledning tillbaka strax före premiären. Möjligen är porträttet av den romerske kejsaren Heliogabalus, som härskade några år på 200-talet, alltför starkt. Han härskade endast under fyra år och var inte mer än tonåring då. I operan skildras han som en hänsynslös man som gör vad som helst för att få den kvinna han tränar efter.

Operans funktion var ändå att tjäna som ett slags furstespegel, så möjligen trampade Cavalli och den anonyme librettisten på ömma tår. En mindre dramatisk hypotes är att Cavallis stil befanns passé, en hypotes som stöder sig på det faktum att en annan opera med samma ämne (av Giovanni Antonio Boretti) fick premiär i stället. Cavallis opera fick premiär betydligt senare, 1999 i Crema, och har sedan dess framförts under René Jacobs ledning både i Bryssel och USA, 2004 och 2007. Gotham Chamber Opera gjorde också en uppsättning på en nattklubb i New York 2013 och nu har operan nått Garnieroperan i Paris.

Regissören **Thomas Jolly** har tidigare bara regisserat teater, mest uppmärksammad för en arton timmar lång Shakespeareuppsättning, de tre delarna Henrik VI. Sceniskt är *Eliogabalo* inte helt klockren, den stora klossen på scenen som kan vridas och skjutas fram och tillbaka gnisslar lite väl mycket och de spotlights som skär över den annars mörka scenen likt en rockkonsert, var nog en idé som såg bättre ut i regianteckningarna än som materialiserad idé.

Jolly har själv uttryckt att han försöker blanda hög- och lågkultur, men denna gång blir det alltför sökt.

Musikaliskt är det däremot mycket lyckat. Orkestern Cappella Mediterranea har en mjuk och böljande klang under **Leonardo García Alarcóns** ledning och samtliga solister gör mycket goda insatser. **Elin Rombo**, som här (liksom Fagioli) debuterar på Parisoperan, gör Eritea, som förnedrats av Eliogabalo och älskar Giuliano (**Valer Sbadus**), har en väl samlad sopran och Sbadus countertenor är skör och tät på samma gång.

Tenoren **Paul Groves Alessandro** har auktoritet och en mäktig tenor, väl matchad av hans trolovade Gemmira (**Nadine Sierra**), en av de kvinnor Eliogabalo sökte lägga. Övriga mindre roller onämnda, men de gör alla bra ifrån sig.

Sist men främst, naturligtvis, är **Franco Fagioli** i titelrollen. Här finns en styrka och ett vokalt engagemang av hög halt. Det slags *recitar cantando* som Cavalli så gärna i Monteverdis efterföljd skickligt komponerade är minst lika ansträngande och svårt att exekvera med samma bravur som Fagioli. :||

CAVALLI: ELIOGABALO

Premiär 16 september, besökt föreställning 27 september 2016.

Dirigent: Leonardo García Alarcón

Regi: Thomas Jolly

Scenografi: Thibaut Fack

Kostym: Gareth Pugh

Ljus: Antoine Traver

Koreografi: Maud Le Pladec

Solister: Franco Fagioli, Paul Groves, Nadine Sierra, Valer Sbadus, Elin Rombo, Mariana Flores, Matthew Newlin, Emiliano Gonzalez-Toro, Scott Conner.

www.operadeparis.fr

Hamlet

THEATER AN DER WIEN • RECENSENT: BODIL MARONI JENSEN • FOTO: MONIKA RITTERSHAUS

En snabb glissandorörelse neråt, till mörkret. Huvudpersonerna ligger och står orörliga på scengolvet, omgivna av höga fönsterlösa väggar. En motsvarande fryst bild avslutar operan. Då vet vi att den unge mannen i jeans och t-shirt är död, i ett familjedrama som vi har sett och hört utspela sig med personer som vi känner från Shakespeares *Hamlet*. Kärnan har behållits: Claudius dödar sin bror, gifter sig med änkan Gertrud, och den dödes son får uppdraget att hämnas sin far.

Operan har beställts av Theater an der Wien med anledning av 400-årsminnet av Shakespeares död. **Anno Schreier** är en erfaren musikdramatiker och **Thomas Jonigk** en beläst librettist, som också baserar handlingen på det som man antar är Shakespeares egna källor till *Hamlet*. De gamla förlagorna bidrar med ram och innehåll till en handling som framstår som en samtidskritik av oansvariga infantila vuxna, som inte vill se var gränserna går.

En manipulerande mor, en ohyra till farbror och en far som lika mycket nu som i levande livet plågar sin son. Vilken möjlighet har en ung människa att kunna överleva detta? För att muntra upp Hamlet tillkallas Ofelia, en prostituerad som snart blir igenkänd både av Claudius och den döde fadern (**Jochen Kowalski**), som i sin talroll beklagar sig över att brodern har tagit livet av honom, han som är kung! Det är orättfärdigt!!

De två unga förälskar sig i varandra, men Ofelia klarar inte att hålla fast tron på kärleken, ödelagd som hon är av det liv hon lever. En pastor demonstrerar villigt sina tvivel och sitt hyckleri.

Detta är ändå ingen fars. Musiken, regin, prestationerna och delar av historien gör det till ett ödesdrama. Det måste finnas en utväg, säger Hamlet. Inget förändrar sig, säger Claudius. Detta illustreras i musiken genom att karaktärerna sjunger sina repliker till orkestrala linjer som fortsätter som att inget var sagt. Andra gånger trycker sig orkestersatsen tillbaka under sången, som ett avvaktande djur, gläfsande efter sista stavelsen, för att sedan slunga ut förnedring och desperation i rummet, i stora expressiva gester. Kärleksstunden som Hamlet och Ofelia får uppleva är njutbar, förtvivlande kort och annorlunda gentemot resten av musiken i operan. Genom detta slags användande av musiken visar Schreier sig som en äkta musikdramatiker.

Men han är inte en kompositör som lämnar efter sig en personlig prägel på musiken. Det är troligen inte heller ambitionen. Musiken är illustrerande, den stryker under, förstör och skrämmer. Regin av **Christof Loy** arbetar på samma sätt: den berättar handlingen där ord kan utelämnas.

Användandet av kören är särskilt lyckat. Körsångarna stiger in på scenen med en annan energinivå än det drama som utspelar sig mellan solisterna. Kören kommenterar – klagar, anklagar, övervakar. Det är mardrömmen som berättar för Hamlet att Claudius dödade hans far. Och de deltar stiliserat i olika excesser – genom allt från fugerad a cappella-sång till tonmålade dissonanser. ”Att vara eller inte vara” lyfts upp till en allmängiltig frågeställning i en storartad fugerad körsats.

André Schuen och Theresa Kronthaler

Ofelia, mezzosopranen **Theresa Kronthaler**, behåller färgerna och uttrycket i rösten genom alla faser av självdestruktion, hopp och ögonblick av sårbarhet. Hamlet, **André Schuen**, är helt inne i rollen och har stora marginaler i sin sång, medan Gertrud, sopranen **Marlis Petersen**, ger oss kalla kårar utmed ryggen med sina extrema vokalsprång till full volym. **Bo Skovhus** är passande som en motbudande Claudius, men han saknar något av flexibiliteten i rösten som skapar trovärdighet för hans skrupellöshet. Den sliskige pastorn, **Kurt Streit**, får falskheten att lysa i rösten.

Operan borde ha slutat vid pausen. Där är tragedin uppenbar; hoppet brister och Hamlet och Ofelia förlorar varandra. I den andra delen tonar Shakespeare ut, och operan slutar som en endimensionell undergångsföreställning när Claudius dödar de unga. Degenereringen är fullständig. Varför använda Hamlet till att berätta den historien?

Österrikiska radions symfoniorkester, Wien, och Arnold Schönbergkören leds av **Michael Boder** med ett mycket vaket öra för de musikaliska skikten i operan. 🎭

Översättning från norskan av Göran Gademan.

SCHREIER: HAMLET

Urpreniär 14 september 2016.

Dirigent: Michael Boder

Regi: Christof Loy

Scenografi: Johannes Leiacker

Ljus: Reinhard Traub

Solister: André Schuen, Jochen Kowalski, Marlis Petersen, Bo Skovhus, Theresa Kronthaler, Kurt Streit.

www.theater-wien.at

Ge bort opera i julklapp!

Ge bort en prenumeration på Tidskriften OPERA.

Välj något av de tre olika prenumerationserbudandena:

3 nr för 149:- 5 nr för 475:- 10 nr för 860:-

Beställ på något av följande vis:

- e-post: st@tidskriftenopera.nu
(ange kampanjkoden 2801085 och antal nummer)
- via talongen nedan

* Gäller endast till nya prenumeranter.

Ja! Jag vill ge bort nr av Tidskriften OPERA i julklapp till:

NAMN: _____

ADRESS: _____

Jag som betalar heter:

NAMN: _____

ADRESS: _____

Frankeras ej
OPERA
betalar portot

Tidskriften OPERA

Svarspost

Kundnummer 20506790

110 23 Stockholm

Kampanjkod: 2801085

Erbjudande till nya prenumeranter!

OPERA startade 1978 och är Nordens enda specialtidning för opera. Tidskriften utkommer med fem nummer per år och speglar såväl nutid som historia, bredd och fördjupning.

Beställ i dag på talongen nedan och du blir prenumerant från och med nr 1/17. OBS! Gäller endast nya prenumeranter.

PRENUMERERA PÅ OPERA!

3 nr för 149:- 5 nr för 475:- 10 nr för 860:-

Ja! Jag vill prenumerera på Tidskriften OPERA.

3 nr för 149:- 5 nr för 475:- 10 nr för 860:-

NAMN: _____

ADRESS: _____

Berätta gärna hur du fick detta nummer av OPERA:

Frankeras ej
OPERA
betalar portot

Tidskriften OPERA
Svarspost
Kundnummer 20506790
110 23 Stockholm

Kampanjkod: 2801061

MITT LIV ÄR EN ROMAN SOM INTRESSERAR MIG MYCKET – HECTOR BERLIOZ: MUSIKEN, MÄNNISKAN, TIDEN

Gunnar Bucht

Gidlunds förlag (200 s.)

ISBN 978-91-7844-949-1

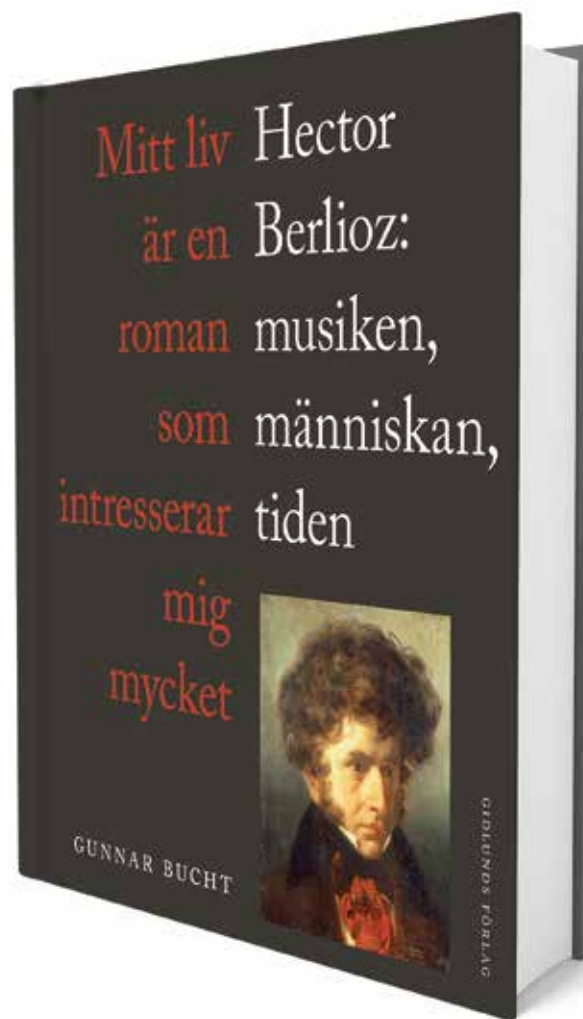
Titeln på denna förhållandevis korta bok är inte bara lång, under rubriken lovar mycket, inte minst för den som minns E. N. Tigerstedts klassiker och betydligt mer omfattande *Dante – mannen, tiden, verket*. Mot bakgrund av det svala intresse som i detta land ägnas **Hector Berlioz** på konsertscener, och än mer i operahuset, samt en tämligen mager utgivning av böcker om klassisk musik, är det lätt att när det väl nu kommer en skrift, dessutom om Berlioz, önska att den vore rejält tilltagen.

Lika lite som man ska döma ett musikaliskt verk innan man sett eller hört det, lika lite ska man döma en bok efter dess omfång.

Gunnar Bucht vet inte bara vad han talar om, han vet att formulera detta med sällsynt precision. Texter om musik är sällan så välfunna som här, kanske just för att Bucht vet hur svår denna översättningskonst är.

Låt vara att underrubrikens grandiosa löften inte uppfylls till alla delar, framför allt så är de avsnitt som faller under rubriken Tiden lite väl kortfattade, Människan skisseras, förvisso tillräckligt i en bok där huvudintresset riktas mot Musiken. Nu råkar, med tanke på denna tidskrifts läsare, just Berlioz' operor vara de verk som ägnas minst uppmärksamhet. Något om tillkomsten, de – med undantag av *Béatrice och Bénédicte* – måttliga framgångar dessa hade och så ett kort men effektivt referat av handlingen i respektive opera.

Bättre, rent av föredömligt, skriver Bucht om de symfoniska verken, om nu det är rätt beteckning för Berlioz' programmatiska musik, där varje sats ofta har en rubrik eller till och med en handling

angiven. Här växlar Bucht elegant mellan ord och noter, dessutom med en avundsvärd vokabulär för vad musiken säger, visar eller föreställer. Att lyssna på Berlioz verk med Buchts bok uppslagen visar sig synnerligen givande.

Diskussionen kring genre – Berlioz låg före, eller kanske vid sidan av sin tid – är också av intresse. Hur beskriver man ett verk som *Fausts fördömelse*? Underrubrikens "dramatisk legend" håller den undan den konventionella operan, samtidigt som den lockar till mer än konsertanta framföranden, vilket inte minst Robert Lepage visade i sin monumentala uppsättning i Paris och Tokyo för ett drygt decennium sedan. Bucht ger inga definitiva svar, utan väljer det mer värdefulla, att presentera de faktorer som en diskussion kan utgå från.

Välskriven, lärd och lockande är Buchts monografi. Varje kompositör borde föräras en bok av detta slag. ■■ Claes Wahlin

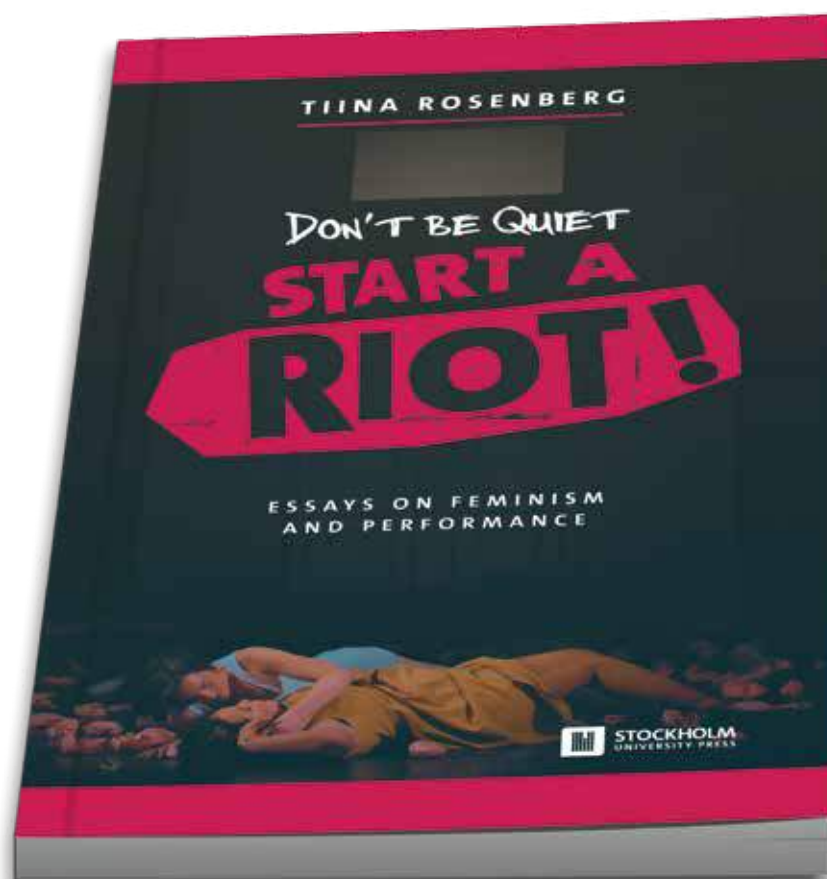

Foto: Eva Dalin, Stockholms Universitet

DON'T BE QUIET, START A RIOT! ESSAYS ON FEMINISM AND PERFORMANCE

Tiina Rosenberg

Stockholm University Press 2016 (264 s.)

ISBN 978-91-7635-023-2

Denna volym med feministiska och/eller queera läsningar av ett antal uppsättningar inom opera, teater och performance av **Tiina Rosenberg** har publicerats tidigare, men då i tidskrifter eller antologier och på andra språk än svenska: engelska, tyska och finska. Sammanställningen har således sitt värde och boken finns också att fritt ladda ner som pdf.

Essäerna kan sägas vara av två slag, dels de som läser klassiker ur ett icke-patriarkalt perspektiv (*Lohengrin*, *Madame Butterfly*, *Hedda Gabler*, *Ett dockhem*, *Fröken Julie*), dels de som söker klargöra vari det upproriska hos till exempel feministisk performance som Pussy Riot består. Texterna präglas också av ett slags aktivism. Under analyserna finns en anmodan till läsarna att använda sin queera eller feministiska blick när de ser en opera- eller teaterföreställning.

Två operaverk diskuteras. **Wagners** *Lohengrin* och **Puccinis** *Madame Butterfly*. Den förra uppehåller sig vid frågeförbudet, Lohengrins av Elsa avtvingade löfte att inte fråga efter hans namn. Rosenberg läser librettot och, vilket väl i dag (essän skrevs 1998) är närmast självklart, finner hur, som så ofta i 1800-talsoperan, kvinnan finns där för att offras. Männen är aktiva, kvinnorna passiva – en obalans som speglar det omgivande samhällets officiella syn.

Men trots essäns titel, "The Touch of Opera, or, Can a Feminist Forgive Anything for a Good Tune?", så saknar jag en analys av i vilken mån musiken, för att inte tala om enskilda framföranden av låt oss säga en exceptionell sopran, spelar roll för en feministisk förlåtelse. Antagandet att opera alltid handlar om ett slags extas, en intensiv känsloupplevelse hos åhörarna som ligger nära den sexuella, är visserligen en i dag vanlig uppfattning, men är den självklar? Måste njutandet av opera vara sexuellt färgad?

Vid några tillfällen tycks Rosenberg ha bestämt vilket slags upplevelse publiken har av ett verk eller en genre. Jag hade önskat en mer utförlig diskussion kring kropp och röst, just de faktorer som Rosenberg uppmärksammar som specifika för scenkonsten, faktorer som förskjuter en rent textuell analys, men inte nödvändigtvis till den erotiska sfären.

Mer intressant är diskussionen kring *Madame Butterfly*, eller rättare sagt, *M. Butterfly*, den pjäs som **David Henry Hwang** skrev (utgiven 1988) med anledning av en fransk diplomats affär med en medlem i ett Pekingoperakompani. Nu visade det sig att denne skådespelare var en han, därtill spion. Denna moderna variant av Puccinis *Butterfly* gav Hwang material till att diskutera genus, makt och identitet. Här har vi alltså ett klassiskt exempel på intertextualitet, hur den sentida pjäsen spelar mot förra sekelskiftets opera, som det dessutom faller in nya perspektiv på.

Rosenberg begränsar sina läsningar, både av opera och teater, till 1800-talet. Jag dristar mig till att gissa att undersökningar av barockopera eller till exempel det elisabetanska dramat, skulle ge andra resultat. För det första för att sexualiteten under renässansen alls inte spelade samma roll för identiteten som den gör från och med det sena 1900-talet. Homosexualitet var lagvidrig och fördömd av kyrkan, men tolererades i betydande grad av samhället. Att Shakespeares byxroller eller de som klär ut sig till motsatt kön inte sätter identiteten på spel beror på att det var andra storheter som avgjorde såväl självsyn som samhällets syn på vem han eller hon var.

För det andra skulle en undersökning av barockoperan tvingas att omfunktionera den scenkonstens syften. Såväl den oftast mytologiska handlingen som publikens reaktioner/upplevelser skiljer sig starkt från vår tids njutningsinriktade publik. Kastraten komplicerar, förmodligen fruktbart, också en diskussion av genus och identitet som ställer såväl 1800-talet som vår tid i relativ relation till den scenkonst som har funnits i tusentals år.

Men Rosenberg hjälper läsaren att rikta blicken, inte bara mot vad som ska fokuseras på scenen, utan än mer mot vad som inte syns på scenen, ett verks eller en uppsättnings blindhet. Korrekturläsningen av boken har förvisso inte gjorts av en blind, men en viss skumögghet tycks ha förelegat. Enstaka språkmissar, ett ofullständigt personregister och ett nytt, tidigare okänt förnamn på den före detta kulturministern Adelsohn Liljeroth noteras. Detta torde lätt kunna åtgärdas i pdf-versionen. ■■ Claes Wahlin

Vi presenterar 2017 års magnifika kryssning

M/S ROYAL CROWN*****

kryssning på Donau till Svarta havet

4-12 augusti 2017

BUDAPEST - HARSOVA

Ett fartyg många av er känner sig hemma på nu under nytt namn Royal Crown

Följ med på en betagande kryssning genom Östeuropa, längs floden Donaus färd mot Svarta Havet! Vi kryssar från Budapest i Ungern genom Serbien, Bulgarien och Rumänien till Donaus utflöde i Svarta Havet och erbjuder många spännande strandhugg och utflykter till platser som inte hör till de vanliga turistmålen. Givetvis kommer ni att få avnjuta konserter ombord.

MOZART PÅ DONAU MED STOCKHOLM FESTIVAL OPERA.

Antalet platser på M/S ROYAL CROWN***** är begränsat

- vänta inte för länge med att boka!

RESEFAKTA

Resmål: Kryssning på Donau från Budapest till Harsova.

Resans längd: 9 dagar.

Avresa: 4 augusti 2017

Hemresa: 12 augusti 2017

Pris per person, del i utsides dubbelhytt: 29.950:-

Pris per person, del i Panoramakabin, Royal suite: 39.500:-

Tillägg utsides hytt för eget bruk: 8.500:- (på förfrågan)

FÖRETAG OCH FÖRENINGAR VI SKRÄDDARSYR ERA RESOR EFTER ÖNSKEMÅL!

YOUR NEXT TOUR AB

Lill-Jans Plan 2 114 25 Stockholm
info@yournexttour.com

-DIN BÄSTA RESEKLUBB

Tel: 08-611 51 50
www.yournexttour.com

GRAN TEATRE DEL LICEU

SKRIBENT: INGVAR VON MALMBORG

Barcelonas operahus ligger mitt på paradgatan La Rambla, den blodåder som stadens intensiva nöjesliv utgår ifrån. I kvarteren runt omkring ligger klassiska landmärken som Picassomuseet och MACBA, det nybyggda museet för modern konst, liksom en svindlande mängd tapasbarer, vinkällare, musikställen och restauranger.

Gran Teatre del Liceu, som är det officiella namnet, stod klar 1847. Verksamheten hade startat tio år tidigare som en musikutbildning, en *liceu*, vilket är det katalanska ordet för lyceum och därifrån fick operahuset sitt namn. Operan skulle vara en symbol för Kataloniens rikedom, vilken skapades av dåtidens mycket stora textilindustri. Den konst, arkitektur och formgivning – Picasso, Dalí, Miró, Gaudí – som vi starkt förknippar med Barcelona har utgått från samma källor.

I Europa stöddes 1800-talets operahus som regel av adeln och kungahuset, men här samlades pengarna in av katalanska industriägare. De kungatrogna i Barcelona hade redan sin teater – med en tydlig nationalspansk prägel – och det förekom gatuslagsmål mellan de olika teatrarnas sympatisörer.

Grunden till de konflikter som på senare år blossat upp mellan Katalonien och regeringen i Madrid existerade redan då. Drottning Isabella II av Spanien vägrade att bidra ekonomiskt till operan, vilket var en tydlig markering. Liceu är därför ett av få europeiska operahus i en monarki som saknar en kunglig loge.

De familjer som betalade underhåll till operan gick ihop i en exklusiv förening och fick som kompensation utrymmen i huset. En av husets egenheter är därför klubben Cercle de Liceu, som har egen restaurang och flera foajéer i jugendstil. Förr disponerade många medlemmar en egen plats i salongen – mot en rejäl ersättning – en plats som enbart kunde användas av familj och vänner.

Givetvis har operan dragits in i Spaniens moderna historia. Bara tretton år efter invigningen brann huset ner första gången. Huvudfoajén och fasaden kunde räddas men inget mer. Ett par årtionden senare dödades cirka tjugo personer när en anarkist slängde ner två bomber i publikhavet. Liceu fick också en del smällar när centrala Barcelona bombades under inbördeskriget 1936–39. Men den värsta knäcken kom 1994 när scenrummet brann ner till grunden.

På bilder kan man se den mycket kända sopranen Montserrat Caballé, född i Barcelona, och andra operapersonligheter framträda i den förkolnade ruinen. Detta skedde varje månad med målet att rädda verksamheten, eftersom varken spanska regeringen eller den autonoma regionen

Katalonien ville betala för en återuppbyggnad. Men protesterna och Barcelonabornas starka engagemang fick politikervärlden att ändra sig och fem år senare invigdes Gran Teatre del Liceu igen. Nu fördes den över från privat till offentligt ägande via en stiftelse.

Gran Teatre del Liceu smiter in bland fasaderna på La Rambla, som ursprungligen var en flodbädd och senare ett avloppsdike. Vattnet rinner bara sju meter under gatunivån vilket gjorde ombyggnadsprojektet komplicerat. Under återuppbyggnaden gjordes stora förändringar med flera nya våningsplan såväl under som ovanpå scenen. I dag sprider sig byggnaden över flera tomter och in på kringliggande gator. Det går att härbärgera scenografier till tre uppsättningar parallellt, utrustningen är högteknologisk och kontorsutrymmena är strikt 2000-tal.

Med 2 292 platser är Liceu en av världens största scener och Europas näst största. Som jämförelse tar Teatro Colón i Buenos Aires 2 478 sittande åskådare och cirka 500 stående, och operasektionen i Seoul Arts Center i Sydkorea har 2 283 sittplatser. Men Barcelonaoperan är inte

bara en stor scen: i Liceus konstnärliga målsättning finns inskrivet att man ska ta dit de bästa regissörerna, attrahera världskända solister och bjuda på de främsta uppsättningarna.

Christina Schepplmann är konstnärlig ledare sedan 2015 och har i uppdrag att genomföra den konstnärliga målsättningen. Ingen lätt uppgift. Före den stora borskrisen 2008 hade Gran Teatre del Liceu en budget

på cirka 5,1 miljarder kronor. Sex år senare var den nere i runt 3,7 miljarder och under samma period bantades antalet föreställningar från över hundra årligen till 72.

Sedan dess har nedskärningarna avstannat. – Naturligtvis måste vi göra opera för publiken, säger hon i intervjun på sitt arbetsrum. Jag tycker inte att det är fel, tvärtom är jag stolt över att ha den inriktningen. Det begränsar oss förstås: vi kan inte fylla huset med ett tjeckiskt eller ryskt verk.

– Helst skulle jag vilja att vår repertoar innehöll en blandning av klassiska verk och 1900-tal, menar Christina Scheppelmann. Men nyskrivna verk på spanska eller katalanska finns knappt och europeiska kompositörer har inte varit särskilt framgångsrika med nya verk. Amerikanska kompositörer som John Adams, Philip Glass, William Bolcom, Carlisle Floyd och Mark Adamo har lyckats betydligt bättre.

Hon är van att tänka kostnadseffektivt och marknadsinriktat. Under tjugofem år var hon chef för San Francisco Opera och senare även för operan i Washington. Hon är född i Hamburg och anser att det europeiska systemet med offentligt understödda operahus är att föredra framför sponsor-

systemet i USA. Budgeterna går dock inte att jämföra rakt av eftersom amerikanska operahus varken har anställd kör eller orkester.

– Tyska operahus är till 80 procent finansierade av delstaterna, påpekar hon. Liceu däremot har bara 65 procent offentligt stöd. Alla våra produktioner är därför samproduktioner, men eftersom mycket få av våra besökare ser opera i andra städer är det inget problem.

Av den här säsongens produktioner är *Den flygande holländaren* samproducerad med Staatsoper Unter den Linden i Berlin och Theater Basel. *Rigoletto* är en samproduktion med Teatro Real i Madrid. *Don Giovanni* görs ihop med Covent Garden i London, Israeli Opera och Houston Grand Opera, och *Elektra* med La Scala, Metropolitan, Staatsoper Unter den Linden, Finlands Nationalopera och festivalen i Aix-en-Provence. Och så vidare.

– Vi måste också dra in allt vi kan via biljettförsäljningen, fortsätter Christina Scheppelmann. Den största gruppen potentiella nya besökare är turisterna.

Barcelona har åtta miljoner turister årligen och besöksnäringen är den i

Samtliga bilder, foto: A. Bofill.

särklass största näringsgrenen. Eftersom staden vill profilera sig som internationellt turistcentrum stryps inte längre de stora kulturinstitutionerna och utlänningarna i publiken har ökat från 8 till 20 procent. En enkel åtgärd var att flytta biljettkontoret från en dyster tvärgata ut till den larmande La Rambla, vilket genast fick effekt.

Konflikten mellan Katalonien och den spanska centralregeringen visar sig exempelvis i att Barcelonas politiker länge varit upprörda över att Liceu får 30 procent mindre statligt stöd än Teatro Real i Madrid, som har en obetydligt större kostym. Däremot finns (ännu!) inga politiska eller folkliga krav på att Gran Teatre del Liceu ska ge föreställningar på katalanska.

Christina Scheppelmann säger, medvetet vagt kanske, att det finns en framtida plan på att skapa ett nyskrivet operaverk på spanska eller möjligen katalanska. Men, som hon själv påpekar, Liceu arrangerar inte längre workshops för unga kompositörer eller kurser för librettister – allt detta skalades bort i takt med att ekonomin krympte. Detta löfte verkar därför osäkert.

Utbildningsverksamhet finns i stället på den nya operan i Valencia, öppnad 2005, där Zubin Mehta under ett par år var chefsdirigent. Unga solister som utbildats i Valencia får regelbundet chansen i Barcelona.

– Före sommarolympiaden 1992 var Liceu och fotbollslaget Barça de stora symbolerna för Katalonien, fortsätter Christina Scheppelmann, som är tvåspråkig eftersom hennes pappa växte upp i Barcelona.

I dag är det annorlunda, staden har många nya attraktioner.

Med hjälp av amerikansk energi har Liceu försökt återta sin betydelse. Operan gjorde ett uppskattat liveframträdande på en stor strand i Barcelona: *Liceu on the Beach*. I ett annat projekt ställde de upp delar av ensemblen i ett tiotal kommunhus i kranskommunerna och fick på det sättet viktiga kontakter.

Men det i särklass största framträdandet gjordes med widescreen vid Arc de Triomf, stadens triumfbåge. Detta samarbete med katalanska TV3 lockade svindlande 45 000 besökare.

– Det var ganska fantastiskt att se denna människomassa, säger Agustí Filomeno, marknads- och HR-chef på Liceu. TV3 arbetade med en halvtimmes fördröjning. När föreställningen var slut på scenen rusade därför solisterna upp till triumfbågen innan föreställningen visats klart för åskådarna. De hann precis. Jublande applåder!

Trots 47 miljoner invånare och en gammal operatradition har Spanien inte överdrivet många operahus. Utanför storstäderna Barcelona, Madrid, Sevilla, Bilbao och Valencia finns bara ett par regionalt orienterade operahus.

I Sabadell, en förstad norr om Barcelona, finns ett permanent operasällskap som ger fyra–fem produktioner per år. Liceu har ibland samarbetat med dem. ■

Scen ur *Trollflöjten*. Foto: A. Bofill.

REPERTOAR 2016–2017:

Elektra av R. Strauss. 9–23 desember.
Dirigent: Josep Pons. Regi: Patrice Chéreau.
Elektra: Evelyn Herlitzius, Chrysothemis:
Adrienne Pieczonka, Klytaimnestra:
Waltraud Meier, Orest: Alan Held.

Werther av Massenet. 15 januari–4 februari.
Dirigent: Alain Altinoglu. Regi: Willy Decker.
Werther: Piotr Beczala/Josep Bros. Charlotte:
Anna Caterina Antonacci/Nora Gubisch.

Kvartett av Francesconi. 22 februari–3 mars.
Dirigent: Peter Rundel. Regi: Àlex Ollé (La
Fura dels Baus). Valmont: Robin Adams,
Markisinnan de Merteuil: Allison Cook.

Thaïs av Massenet. 1 och 4 mars (konsertant).
Dirigent: Patrick Fournillier. Thaïs: Nino
Machaidze, Athanaël: Plácido Domingo.

Rigoletto av Verdi. 21 mars–6 april. Dirigent:
Riccardo Frizza. Regi: Monique Wagemakers.
Hertigen: Javier Camarena/Antonino Sira-
gusa, Rigoletto: Leo Nucci/Carlos Álvarez/
Àngel Òdena, Gilda: Desirée Rancatore/
María José Moreno.

Den flygande holländaren av Wagner. 2–18 maj.
Dirigent: Oksana Lyniv. Regi: Philipp Stölzl.
Holländaren: Albert Dohmen/Egils Silins,
Daland: Attila Jun, Senta: Emma Vetter/Anja
Kampe, Erik: Shawn Mathey.

Regementets dotter av Donizetti. 16–29 maj.
Dirigent Giuseppe Finzi, Regi: Laurent Pelly.
Marie: Sabrina Puértolas, Markisinnan av
Berkenfield, Ewa Podleś, Tonio: Javier
Camarena.

Don Giovanni av Mozart. 19 juni–2 juli. Dirigent
Josep Pons. Regi Kasper Holten. Don
Giovanni: Mariusz Kwiecien/Carlos Álvarez,
Donna Anna: Carmela Remigio/Vanessa
Goikoetxea, Donna Elvira: Miah Persson/
Myrtò Papatanasíu.

Trubaduren av Verdi. 17–29 juli. Dirigent:
Daniele Callegari. Regi Joan Anton Rechi.
Luna: Artur Ruciński /George Petean,
Manrico: Marco Berti/Yonghoon Lee, Leonora:
Kristin Lewis/Tamara Wilson, Azucena:
Marianne Cornetti/Ekaterina Gubanova.

Berättelsen om hur *Rienzi*partituret hamnade i Stockholm

Efter att Richard Wagners opera *Rienzi, den siste folktribunen*, haft sin succéartade premiär på hovoperan i Dresden 1842 dröjde det inte länge innan den svenska musikintresserade allmänheten tog del av operan på olika sätt. Wagners liv och verk kommenterades i tidningar och böcker, pianoutdrag trycktes och vissa verk var kända i Sverige redan innan de haft sin internationella premiär.

En av de första som hörde *Rienzi* var sångerskan Jenny Lind som besökte Dresdenoperan tillsammans med vännen Jacob Axel Josephson. De fick även tillfälle att hälsa på den unge tonsättaren. Den kände musiksribenten och recensenten Wilhelm Bauck hörde operan när den sattes upp i Hamburg ett par år senare. Wagner spelades de första decennierna enbart i den tysktalande delen av Europa, så när *Rienzi* sattes upp i Stockholm 1865 var framförandet det första som inte var på tyska. (Sedan följde framförande i Rotterdam 1868, Paris 1869, Ghent 1872, Budapest 1874 osv.) Dessutom var framförandet det andra över huvud taget av en Wagneropera utanför det tyska kulturområdet.

Rienzi med dess revolutionära tematik, sociala motsättningar, maktkamp, folkledare och folkliga uppror, anknyter i likhet med många andra grands opéras tydligt till den dagsaktuella politiska och sociala diskussionen. Tiden mellan urpremiären 1842 och det svenska förstagångsframförandet 1865 var en av de mest dramatiska och krigiska i europeisk historia. Efter revolutions- och Napoleonkrigens våldsamma urladdning hade det konfliktrötta Europa haft en lång period av relativ fred. Men nu flammade nationalistiska,

liberala och socialistiska idéer samman i såväl tidningar som på barrikader och slagfält (och även på operascenen). Debattörer och revolutionärer som Saint-Simon, Comte, Mazzini, Bakunin, Marx, Krapotkin men också statsmän som Metternich, Cavour, Lincoln och Bismarck kämpade med olika medel för förverkligandet av sina ideal.

RIENZI ETT TECKEN PÅ MOBILITET

Rienzi är ett tydligt exempel på den mobilitet som utmärkte tidens samhälle och operavärld: en tysk, eller mer precist sachsisk, tonsättare i Paris, komponerade en opera i den transnationella eklektiska grand opéra-stilen, med ett tyskt libretto baserat på en engelsk roman. Operan kom i Stockholm att framföras på svenska, fast med en tjeckisk (Josef Ticháček) alternativt böhmisk (Joseph Tichatschek) tenor, sjungandes på tyska, med en svensk dirigent, Ludvig Norman, utbildad i Wagners födelsestad Leipzig, ledande en kosmopolitiskt sammansatt orkester, medan Stockholmspubliken rimligen begrundade den revolutionära handlingen utifrån sina kunskaper om det pågående italienska Risorgimento.

Ämnet till *Rienzi* hade Wagner – som ju var sin egen librettist – tagit från Edward Bulwer-Lyttons roman *Rienzi, the last of the Roman Tribunes* vilken publicerades 1835. Redan året därpå kom den ut i svensk översättning. Romanen i sin tur byggde på ett avsnitt ur tredje delen av Edward Gibbons välkända *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*.

1. Högång 8/6 63

Pierste 1te Allu.

+ Byggnadsfond kyrk. fond under grundarna

← 1863 från 8 kan upp till 6 tum på golfvet. →
från

Robert J. ...
Helsingfors 2de 1863

+ Byggnads

Robert och Bertram Trappes

fond byggnads

Kuller i Kullerholm 1790

Stads Kullerholm 1790

Byggnadsfonden Stadsfond 1790

Costel tal 1790

Röjnings Stads

Prida

Joseph Tichatschek

1860-talet var en mycket dynamisk period i Stockholmsoperans historia och präglades av en ambitiös programsättning, storslagna produktioner och en lång rad viktiga premiärer. Det var en ny ung generation som drev på förnyelsearbetet, med namn som Ludvig Josephson, Fritz Arlberg, Ludvig Norman, August Söderman, och inte minst den målmedvetna wagnerianen Fredrika Stenhammar. Planeringen, förberedelse- och produktionsprocessen av *Rienzi* kan kartläggas utifrån Stockholmsoperans välbevarade, fylliga och välordnade arkivmaterial. Utifrån partituret producerades sångstämmor till solister och kör, och orkesterstämmor. Fritz Arlberg översatte Wagners libretto, vilket publicerades på Albert Bonniers förlag. De omfattande detaljerade anvisningarna till den tekniska personalen angående scenografi och dekorationer, belysning, kläder och andra attiraljer finns bevarade, liksom även regissörens anvisningar och anteckningar.

Den stora sensationen med Stockholmspremiären var medverkan av den böhmiske tenoren Joseph Tichatschek (1807–86). Tichatschek var en nära vän till Wagner och hade medverkat i en lång rad framföranden under tonsättarens ledning. Han hade sjungit vid premiärerna i Dresden av både *Rienzi* 1842 och *Tannhäuser* 1845. När han kom till Stockholm hade han sjungit titelrollen i *Rienzi* 65 gånger, *Tannhäuser* 50 och *Lohengrin* 19 gånger. Wagner levde sedan sitt äventyr som barrikadkämpe i revolutionen 1849 i exil i främst Schweiz, där Tichatschek för övrigt besökte honom flera gånger.

TICHATSCHEK LÄNKEN TILL WAGNER

Tichatschek var inte bara sångare utan kom att djupt prägla hela ensemblen i Stockholm och han utgjorde en direkt länk till mästaren och dennes intentioner. Stockholmsoperan kan ses som en stor lärandeinstitution, som ville vara à jour med tidens trender och idéer, estetik, musikaliska verk, framförandepaxis, vokala och instrumentala tekniker och nya instrumentkonstruktioner. Även vad gäller utveckling av nya praktiker vad gäller dirigering, skådespeleri, regi och scenteknik var Wagner minst sagt nyskapande och Stockholmsoperan fick med Tichatschek en autentisk förebild och instruktör. Eftersom många av artisterna fortsatte att sjunga och spela med i de kommande Wagnerproduktionerna bevarades och utvecklades framförandetraditionen under decennier. Man

kan utan överdrift se den stockholmska Wagnertraditionen som en av världens äldsta och mest kontinuerliga.

Joseph Tichatschek hade med sitt eget partitur till Stockholm och av okänd anledning kom det att förbli i Operans ägo. Det användes i alla produktioner av *Rienzi* mellan 1865 och 1905. Partituret är det tryck som Wagner lät göra 1844 på egen bekostnad i en mycket begränsad upplaga, 25 exemplar. Det har både Tichatscheks namnteckning och hans Ad libris. I partituret finns hundratals handskrivna ändringar, gjorda med olika pennor och i olika färg. De flesta, de i röd färg, påminner starkt om Wagners egen handstil.

Språket är nästan genomgående tyska – ett levande källmaterial som vittnar om revideringar baserade på erfarenheterna av olika framföranden. Det är en lång rad frågor som återstår att besvara vad gäller partituret, som när och hur och varför det producerades

och att identifiera de olika handstilarna. Även revideringarna, som t.ex. förändringar i orkestrering eller strykningar, behöver beskrivas och analyseras. Jämförelser med andra tidiga *Rienzi*-partiturer, som partiturvskrifter i München, Karlsruhe och Wien samt eventuellt bevarat material från Tichatscheks resor under 1850-talet är viktiga att genomföra.

Källaget vad gäller Richard Wagners genombrottsopera *Rienzi* har varit prekärt sedan andra världskriget. Partituret som användes vid uruppförandet i Dresden i oktober 1842 brann upp när de allierade bombade staden 1945. Även det viktiga partituret från det tidiga framförandet i Hamburg 1844, där Wagner själv deltog, brann upp när Hamburgoperan förstördes under bombningarna 1944. Tonsättarens egen autograf, kompositionspartituret, skänkte Wagner till sin beundrare, Ludvig II av Bayern. Den tyska staten köpte 1939 partituret av familjen Wittelsbach och skänkte det till Adolf Hitler på hans femtioårsdag samma år. Det brann antagligen upp i Führerns bunker i Berlin i maj 1945. Upptäckten av *Rienzi*-partituret i Stockholmsoperans arkiv har därför väckt stort intresse i den internationella forskarvärlden. Ytterst värdefullt är även det näst intill komplett bevarade källmaterialet från framförandena i Stockholm. :||

Owe Ander

Docent i musikvetenskap, Stockholms universitet
Högskolelektor vid SMI

Jan Vilímek har tecknat porträttet av Joseph Tichatschek.

Den som vill läsa mer om den tidiga Wagnerreceptionen i Stockholm hänvisas till följande artiklar:

Owe Ander: "Die Reception des Rienzi in Stockholm 1844-1904", in Arne Stollberg (Ed.) *wagnerspectrum* 2015 Band 22, S. 85-114.

Owe Ander: "Rienzi in Stockholm (1865) - The Case of the Stockholm Score", in Barry Millington and Nicholas Vazsonyi (Eds.) *The Wagner Journal*, Volume 9, Number 2 July 2015, p. 19-34.

Owe Ander: "The Rienzi Score in Stockholm - a Recently Discovered Wagner Autograph?", in Rikard Larsson (Ed.) *Dokumenterat*, Bulletin från musik- och teaterbiblioteket, Nr 46, 2014, http://carkiv.musikverk.se/www/epublikationer/dokumenterat_46.pdf

		STORA THEATERN.	
Dag.	Representation.	71 Repetitioner.	
Lördag d. 3.		Kf. 10. Colloqueras 8 ^{te} Akt endi. / Blåsinstrument Kf. 11. Colloq. samma Akt Kf. 12. Repeteras samma Akt om 5 ^{te} . / Genrep. Kf. 5. Rienzi. / Genrep. Inledande om 2 ^{te} " 9 f.	
Söndag d. 4.		Kf. 5. Rienzi. / Genrep. Kf. 12. Rienzi. / Genrep. Kf. 11. Rienzi. / Genrep. Kf. 10. Rienzi. / Genrep.	
Måndag d. 5.	Drömlappet på Ulf isa.	Kf. 11. Magnhilds Sk "Drömlappet på Ulf Kf. half 12. Dansen i	
Tisdag d. 6.		Kf. 11. Rienzi. / Genrep. Kf. 5. Rienzi. / Genrep.	
Onsdag d. 7.		Kf. 11. Rienzi. / Genrep. Kf. 5. Tribaduren	
Thursday d. 8.	Rienzi. Börjas Kf. 7.	Kf. 11. Tribaduren / Genrep.	
Friday d. 9.	Drömlappet på Ulf Ulfisa. Inledande om 2 ^{te} u. 2 c.	Kf. 11. Tribaduren (Sångnummer)	
Lördag d. 10.	Rienzi. Börjas Kf. 7.	Kf. 11. Tribaduren (Sångnummer)	
Söndag d. 11.	Drömlappet Sigaras Drömlapp.		
Måndag d. 12.	Leontine Syrsan.	Kf. 11. Tribaduren Genrep.	

Under inöining

Lyriska pjoser.

JOHAN BOTHA
1965–2016

† Wagnertenoren Johan Botha har efter en längre tids sjukdom avlidit endast 51 år gammal. Han var född i Rustenburg i Sydafrika. I hemlandet debuterade han som Max i *Friskyttan* 1989. Hans internationella genombrott ägde rum på Bastiljoperan i Paris som Pinkerton i *Madame Butterfly* 1993. Sedan 1996 var Bothas fasta punkt Wiener Staatsoper. Här framträdde han i 222 föreställningar i 22 olika roller och vid åtta premiärer. I titelroller som Tannhäuser, Parsifal, Otello, Andrea Chénier, men även som Florestan i *Fidelio* och Caravadosi i *Tosca*. Så sent som i juni sjöng Botha Siegmund i *Valkyrian* i Budapest – en succéartad comeback efter sju månaders bortovaro från scenen. Han fick ställa in sin medverkan vid årets Påskfestspel i Salzburg, där han skulle ha gestaltat Otello i Verdis opera.

Sedan 1997 var också Johan Botha en ständigt återkommande gäst på Metropolitan i New York. Han sjöng regelbundet på statsoperorna i Dresden, Hamburg och München, Deutsche Oper och Staatsoper i Berlin, Volksoper i Wien, Gran Teatre del Liceu i Barcelona, Opéra Bastille och på Théâtre du Châtelet i Paris, Covent Garden i London, La Scala i Milano och på operahusen i Chicago, Los Angeles och San Francisco.

Rollgalleriet var brett och här fanns också partier som t.ex. Bacchus i *Ariadne på Naxos*, kejsaren i *Die Frau ohne Schatten*, Apollo i *Daphne*, Canio i *Pajazzo*, titelrollen i *Don Carlos*, Radamès i *Aida*, Lohengrin, Stolzing i *Mästersångarna i Nürnberg*, Erik i *Den flygande holländaren* och Calaf i *Turandot*.

Sommaren 2010 debuterade Botha vid Bayreuthfestspelen som Siegmund i *Valkyrian* under Christian Thielemanns ledning. Tre år senare gjorde han samma roll i Frank Castorfs nyuppsättning av *Ringen* i Bayreuth med dirigenten Kirill Petrenko. Botha ägde en av sin generations mest betydande dramatiska tenorröster. Jag skrev följande om sångaren i min Bayreuthrapport 2013: "Johan Botha är röstligt närmast ett Siegmund-ideal, men sceniskt en katastrof i all sin oformlighet".

För fyra år sedan sjöng han Siegmund mot Nina Stemmes Sieglinde i *Valkyrian* i ett konsertant framförande av operans första akt i Berwaldhallen.

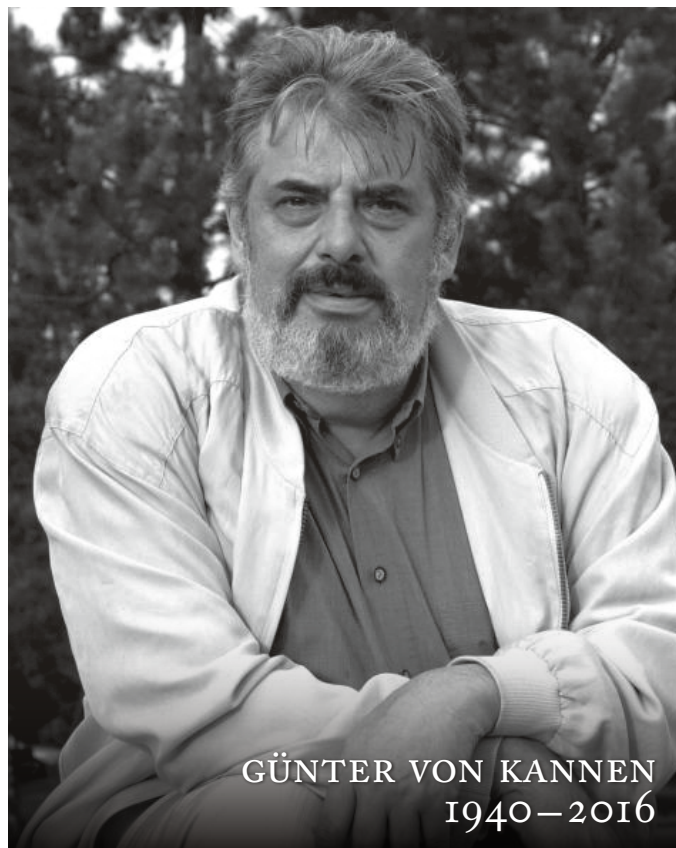
På många kompletta dvd- och cd-inspelningar återfinns han. När dessa rader skrivs lyssnar jag på Semyon Bychkovs *Lohengrin* med Botha, en inspelning som är mycket hörvärd. Med samme dirigent sjöng han mot Renée Fleming i *Daphne* på en Deccainspelning.

Vid sidan om sina operaroller hade Botha en mycket omfattande konsertrepertoar och han framträdde med vår tids betydande dirigenter runt hela världen. Nu i september var det meningen att Botha skulle ha fått sin utnämning "Ehrenmitglied der Wiener Staatsoper" i samband med en *Turandot*-föreställning. Sedan 1998 var han österrikisk medborgare och han efterlämnar hustru och två söner i Wien. ■■

† Den tyske basbarytonen **Günter von Kannen** avled i somras 76 år gammal. Han föddes i Mönchengladbach och studerade filosofi, historia och pedagogik och var först verksam som lärare innan sången tog över. Sångstudier för bl.a. Paul Lohmann i Frankfurt am Main ledde bl.a. till att von Kannen vann en sångtävling arrangerad av ARD i München 1965. Via mindre tyska operascener i Kaiserslautern, Bielefeld, Würzburg, Bonn och Gelsenkirchen anställdes han i Karlsruhe 1977 och två år senare på Zürichoperan, som kom att bli hans hemmascen i över tre decennier, samtidigt som han hade fasta gästspelskontrakt med Kölnoperan och Bayerische Staatsoper i München.

Internationellt sjöng Günter von Kannen under 1980-talet bl.a. Bartolo i *Barberaren i Sevilla* på Opéra Garnier i Paris. På Drottningholmsteatern medverkade han sommaren 1985 som Osmin i *Enleveringen ur seraljen* och som Claudio i Händels *Agrippina*, den senare rollen vid Kölnoperans gästspel på barockteatern. Dessutom blev det ett par inlägg som Don Magnifico i *Askungen* på Drottningholm. Günter von Kannens palett var mycket bred, allt från Wagnerroller till buffa- och rena karaktärsroller – en sjungande skådespelare.

Hans internationella genombrott kom som Alberich i Harry Kupfers *Ring*-uppsättning i Bayreuth 1988. Svartalfen Alberich kom han att sjunga under fem somrar i rad och uppsättningen finns också utgiven på både cd och dvd. I Bayreuth sjöng han även Klingsor i *Parsifal* och Alberich igen 2000–01 i Jürgen Flimms nyuppsättning. Vidare regelbundna gästspel på bl.a. La Scala i Milano, Teatro La Fenice i Venedig, Staatsoper och Volksoper i Wien, Deutsche Oper och Staatsoper i Berlin, La Monnaie i Bryssel, Teatre del Liceu i Barcelona, Covent Garden i London, San Francisco och på festspelen i Santa Fe.

GÜNTER VON KANNEN
1940–2016

Andra minnesvärda roller var Ochs i *Rosenkavaljeren*, Sir Morosus i *Die schweigsame Frau*, La Roche i *Capriccio*, titelrollen i Hindemiths *Cardillac*, Hans Sachs i *Mästersångarna i Nürnberg*, Mustafa i *Italienskan i Alger*, titelrollen i *Don Pasquale*, doktorn i *Wozzeck*, Don Alfonso i *Così fan tutte*, Falstaff i *Muntra fruarna i Windsor* och Warlaam i *Boris Godunov*. Günter von Kannen framträdde också flitigt som konsert-, oratorie- och romanssångare. Han utsågs till Kammersänger 1985. :||

MÄRTA SCHÉLE
1936–2016

† Sopranen, konsertsångerskan och sångpedagogen **Märta Schéle** har avlidit 80 år gammal. Hon avlade musiklärarexamen vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm 1962 och var vid sidan om sin sångkarriär också lärare vid Musikhögskolan i Göteborg. Sångstudier för Gjurja Leppée och Ingalill Linden, romansinterpretation för Gerald Moore och Erik Werba samt modern notation och uppförandepaxis för Maurice Kagel.

Schéle debuterade i hemstaden Göteborg i Levande musik 1959. Hon framträdde regelbundet i radio och tv. Hon hade ett mångsidigt register: romanser, oratorier, kammarmusik och soloverk såväl i Sverige som utomlands. Sångerskan rörde sig fritt mellan olika genrer, där även nutida musik som Ingvar Lidholms *Nausikaa* och *Stamp music*, improviserad jazzsång och musikalisk teater såsom John Cages *Aria* fanns med. Märta Schéle var medlem av Kungliga Musikaliska Akademien och hon tilldelades både Litteris et Artibus och Medaljen för tonkonstens främjande. :||

ALBERTO REMEDIOS
1935–2016

† Den engelske Wagnertenoren **Alberto Remedios** dog i somras i en ålder av 81 år. Han var född i Liverpool och utbildade sig först till svetsare samtidigt som han studerade sång för Edwin Francis, som i sin tur också utbildade Wagnersopranen Rita Hunter, och vid Royal Collage Music för Clive Carey. Debut 1956 på Sadler's Wells i London – föregångaren till English National Opera – som Tinca i Puccinis *Manteln*. Där sjöng han ett otal roller och bland de större kan nämnas Alfredo i *La Traviata*.

Remedios debutroll på Covent Garden var Dmitrij i *Boris Godunov*. Här liksom på ENO kom han att sjunga Siegmund och de båda Siegfried-partierna i *Nibelungens ring*. Han var den förste engelske tenoren som sjöng Siegfried på Covent Garden sedan Walter Widdops dagar på 1930-talet. Covent Garden-ringen spelades in 1973 med Remedios och kolleger som Rita Hunter (Brünnhilde) och Norman Bailey (Wotan).

Remedios framträdde sparsamt i USA. Han sjöng Bacchus i *Ariadne på Naxos* mot Montserrat Caballé på Metropolitan i New York 1976. Andra betydande roller var Stolzing i *Mästersångarna i Nürnberg*, Simson i *Simson och Delila* och titelrollen i *Peter Grimes*. Periodvis var sångaren också knuten till operahuset i Köln och Frankfurt. Rösten var råbarkad, voluminös och scentemperamentet var hetsigt. Albert Remedios drog sig tillbaka från scenen 1999 och levde fram till sin död i Australien. :||

ROJ FRIBERG
1934–2016

Foto: Pontus Lundahl, TT

† Konstnären och scenografen **Roj Friberg** har avlidit 82 år gammal. Han föddes i Uddevalla och utbildade sig på konsthögskolan Valand i Göteborg i början av 60-talet. Han gjorde sig känd som en konstnär som provocerade makten och engagerade sig i miljödebatten.

Roj Friberg var även känd för sitt experimenterande med olika tekniker i bilder och installationer. Han utvecklade en teknik han själv kallade lacklivering där bilderna ristades fram i lack och sedan laserades med färgblandningar.

Friberg gjorde även avtryck som scenograf i bland annat Alf Sjöbergs uppsättning av *Modern* på Dramaten 1971 och Cullbergbalettens *Krigsdans i aftonlandet* 1979.

På Kungliga Operan svarade Roj Friberg för scenografin till Cherubinis *Medea*, som blev Margareta Hallins avskedsroll som fast anställd 1984. :||

† Dirigenten och violinisten **Sir Neville Marriner** har avlidit 92 år gammal. Marriner studerade vid Royal College of Music och Conservatoire de Paris. Han spelade fiol i Philharmonia Orchestra och London Symphony Orchestra och grundade The Jacobean Ensemble tillsammans med Thurston Dart innan han flyttade till Hancock i Maine, USA, för att studera dirigering för Pierre Monteux. 1958 grundade han Academy of St. Martin in the Fields och gjorde med den orkestern hela 600 inspelningar av 2 000 skilda

verk, vilket endast slagits av Herbert von Karajan. Marriner har dirigerat all slags repertoar, men är särskilt känd som uttolkare av barockmusik. Han valde ut och arrangerade musiken till Milos Formans storfilm *Amadeus* och övervakade inspelningen i sin egen skap av chef för Academy of St. Martin in the Fields. Denna inspelning blev den mest sålda klassiska produktion någonsin med hela 6,5 miljoner sålda exemplar.

Bland hans många operainspelningar måste nämnas *Figaros bröllop* med José van Dam, Barbara Hendricks, Ruggero Raimondi, Lucia Popp och Agnes Baltsa och *Così fan tutte* med Karita Mattila och Anne Sofie von Otter. Bland Rossinioperorna finns ett par som sticker ut – *Askungen* med Baltsa, Francisco Araiza, Raimondi och Simone Alaimo, liksom *Turken i Italien* med Alaimo, Sumi Jo, Alessandro Corbelli och Raúl Giménez. Prisass måste också Marriners operettalbum med Lucia Popp på EMI.

Marriner var chefsdirigent för Minnesota Orchestra mellan 1979 och 1986 och Stuttgart Radio Symphony Orchestra 1986–89. Han adlades 1985. Marriner var också den äldste dirigent som lett en Promskonsert i London vid 90 års ålder. Han bodde i London och senare i livet hade han ett hus nära Chardstock i Devon. När Marriner blev tillfrågad vad det skulle stå för epitaf på hans gravsten, svarade han prompt: "Follow the beat". ■|| Sören Tranberg

• FOLKOPERANS REPERTOAR 2017 •

FÖRKLÄDD GUD

Musik Lars-Erik Larsson
och Lelo Nika

Text Hjalmar Gullberg

Regi Malin Stenberg

Musikalisk ledning Marie Rosenmir

Premiär 15 februari

MED
LILL LINDFORS
& PETER SOM
RECITÄTORER

TURANDOT

Musik Giacomo Puccini

Regi Mellika Melouani Melani

Musikalisk ledning Marit Strindlund

Premiär 18 & 20 september (två sångarlag)

FOLKOPERAN

Biljetter folkoperan.se, 08-616 07 50

avlyssnat

MOZART: TITUS MILDHET

Allemano, Bernsteiner, Aldrich, Solvang, Marbach, Bakonyi. Chor und Orchester der Academia Montis Regalis Orchestras & Choir/De Marchi
cpo 777 870-2 [2 CD]

Distr: Euroton

Det finns många inspelningar av

Mozarts näst sista opera *Titus mildhet*, men denna gjord vid barockmusikfestivalen i Innsbruck är klart annorlunda än konkurrenterna. Den bygger nämligen inte på originalet utan på den version av *Titus* som hade premiär i Wien 1804, vid en tid då Titus börjat bli Mozarts mest populära opera vid sidan av *Trollflöjten*.

I Wien 1804 hade klaverinstrument i recitativet kommit ur bruk, och i stället användes cello och kontrabas. Så görs också här, och det känns litet ovan att höra recitativet beledsagas av mörk stråkklang. Recitativet i *Titus* skrevs dock inte av Mozart själv, så det får betecknas som fritt fram att experimentera med dem. Men stråkmusikerna här bryter upp ackorden litet för sällan och når inga speciella effekter med den nya klangen. Det blir många torra, murriga sågdrag med cello- och basstråkarna. Det känns mycket fräschare med de fantasifulla utflykter på hammarklaver som man företar sig i René Jacobs inspelning.

En markant skillnad är också att i Wien 1804 gillade man uppenbarligen inte utformningen av titelrollen. I både första och andra akten har Titus arior ersatts med nya, komponerade av **Joseph Weigl** och **Simon Mayr**. Dessutom har man lagt till en duett mellan Titus och Sextus i akt ett. Både Weigl och Mayr var drivna tonsättare. De kände Mozarts stil utan och innan och kunde fingerfärdigt imitera den. De nya ariorna är skapade med smak och förstånd, och det är bara litet underligt att de överhuvudtaget gjordes, eftersom förändringarna är så små. Fast jag saknar Titus bästa aria, andra aktens "Se all'impero", där Mozart pejlar litet djupare än vad Weigl och Mayr förmådde.

Alessandro De Marchi, som 2010 efterträdde René Jacobs som konstnärlig ledare för barockfestivalen i Innsbruck, har det musikaliska ansvaret. Därför känns det ändå relevant att jämföra just med Jacobs inspelning av Mozarts originalversion. Förutom det pigga hammarklaveret har Jacobs den så suveräna Freiburgs Barock-

orchester som ett klart plus i sin inspelning, men det finns också åtskilligt av energi och spänst hos Academia Montis Regalis. De Marchis tempi är dock litet lynnigare, och kontrasterna mellan långsamt och snabbt kan vara väl stora, som i Sextus stora aria "Parto, parto". Solisterna är genomgående litet bättre hos Jacobs.

Oavsett vad operans titel anger är inte Titus huvudrollen. Den tillfaller i stället hans vän Sextus som luras att försöka mörda Titus av den hämndlystna och temperamentsfulla Vitellia, också en viktigare roll än Titus. Det är påtagligt att det var Sextus och Vitellia som Mozart i första hand intresserade sig för. Att skriva musik som hyllade en ädel självhärskare var inget som triggade igång Mozarts inspiration. **Kate Aldrich** är alldeles utsökt, varm, innerlig, lidelsefull och också vid behov mycket virtuos som Sextus. Visserligen har rollen sjungits ännu bättre förr, av Bernarda Fink hos Jacobs eller Anne Sofie von Otter hos Gardiner, men Aldrich är trots detta den här inspelningens främsta tillgång.

Den tämligen osympatiska manipulátören Vitellia görs med liv och lust av **Nina Bernsteiner**, och norska **Ann-Beth Solvang** med sin djupa, klangfulla mezzo är en utmärkt Annius. **Carlo Allemano** som Titus har ingen sedvanlig Mozarttenor, den är betydligt mer barytonal, men det är en fördel i de nya ariorna. **II** Lennart Bromander

SMETANA: DALIBOR

Burašová, Kusnjer, Poláčková, Samek, Sem, Voráček, Stava. BBC Symphony Orchestra and Singers/Bělohávek
Onyx 4158 [2 CD]

Distr: Naxos

Bedřich Smetana komponerade sin opera *Dalibor* omedelbart efter *Brudköpet*, som

ju är den av hans åtta operor som gett upphov till internationell ryktbarhet. *Dalibor* hade premiär i Prag 1868 och kan sägas vara *Brudköpets* tragiska motsvarighet, men operan föll inte alls väl ut varken hos publik eller kritik. Man tyckte den var för Wagnerinfluerad och för lite tjeckisk, något som naturligtvis kan tyckas märkligt i dag.

Självt satte tonsättaren *Dalibor* högre än *Brudköpet*, som han närmast med en frysning betraktade som en lättviktig eftergift åt en föga

utvecklad publiksmak. Numera anses operan med rätta som ett mästerverk och det är en gåta att den inte spelas mer utanför Tjeckien. Själv har jag flera starka upplevelser av verket i Prag på 1980-talet och senare.

Det är förmodligen det nationellt historiska ämnet som ligger operan i fatet, en riddarsaga med patriotiska undertoner. Medan en internationell operapublik utan att blinka sväljer en tysk eller italiensk variant av detsamma, verkar den ha svårare för en böhmisk eller annan dito.

Handlingen baserar sig på en verklig historisk person som satt fängslad i Pragborgen. Men det är inte patriotismen som står i förgrund för händelseförloppet, utan en märklig ménage à trois mellan operans titelperson, dess hjältinna Milada och en död kallad Zdeňek.

Som **Jan Smaczny** skriver i texthäftet: "Det finns problem med handling och dramaturgi i *Dalibor*. Den enkla dynamiken där pojke möter flicka och sedan blir de kära komplicerades av det faktum att en annan pojke står i vägen, även om han är död".

Denna homoerotiska tendens i *Dalibor* förbryllade och ställde även till med skandal på 1890-talet med krav på att librettot skulle ersätta den så förargligt ofta apostroferade döde vännens namn med en fiol (som figurerar i handlingen) eller namnet på Dalibors far.

Smetanas opera för även tankarna till Beethovens *Fidelio* och dess karaktär av "räddningsopera". Operan, som saknar uvertyr, inleds med en rättegångsscen där Dalibor döms för mord och kastas i fängelse. Den person han bragt om livet har i sin tur mördat Dalibors vän Zdeňek. Den mördades syster, Milada, vittnar först mot Dalibor i några häftigt kraftfulla utbrott, men hon gör sedan en helomvändning efter att så att säga ha tagit del av Dalibors syn på saken. Tillsammans med ett par vänner till denne beslutar hon sig för att befria honom ur fängelset. Men det hela går om intet, tragedin fullbordas och i dödsögonblicket uttalar Dalibor både Miladas och Zdeňeks namn.

Numera finns åtskilliga inspelningar av *Dalibor*. Själv har jag tolv stycken, de flesta tjeckiska, där i synnerhet de med **Beno Blachut/Marie Podvalová** (1950) och **Vilém Přibyl/Naděžda Kniplová** (1967) på Supraphon är att rekommendera.

Ett par liveutgåvor på tyska från sent 60-tal med **Sandor Konya/Felicia Weathers** respektive **Ludovico Spiess/Leonie Rysanek** från

München och Wien är också värda att stifta bekantskap med, i synnerhet den förra är en riktig pärla. En liveinspelning från Carnegie Hall 1977 med **Nicolai Gedda** och **Teresa Kubiak** finns också utgiven på cd. Gedda sjöng bara Dalibor vid detta enstaka tillfälle. Kanske att partiet var för tungt för honom, men det kan å andra sidan inte heller ha getts så många erbjudanden om att sjunga denna roll utanför det dåvarande Tjeckoslovakien.

Detta är alltså den första kommersiella inspelningen på tjeckiska i Västeuropa av denna magnifika opera. Och det är en strålande utgåva där i synnerhet BBC:s radioorkester och dess tjeckiske chefsdirigent, **Jiří Bělohlávek**, utverkar ett frapperande fint utmejslat och klangfullt orkesterspel ur Smetanas partitur.

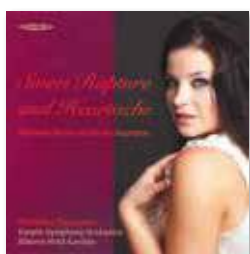
Bělohlávek har gjort mycket för att promota tjeckisk musik i Storbritannien, där det ju sedan ett halvsekel tillbaka finns en livlig tjeckisk musiktradition som dirigenten Charles Mackerras, musikforskaren John Tyrrell och andra banat vägen för.

Sångarlaget i denna upptagning från en konsert på Barbican Concert Hall i London i maj 2015 är helt igenom tjeckiskt. Som Dalibor hör man den unge lyriske tenoren **Richard Samek** med vacker diktning och färgrik stämma axla manteln i den store Dalibor-uttolkaren Beno Blachuts anda.

Miladas krävande parti med dess dramatiska utbrott och knepiga intervallsprång skulle kunna kräva en spintosopran, men tolkas fint av den mer lyriska **Dana Burašová** som tidigare sjungit Mařenka i BBC-orkestrerns och Bělohláveks inspelning av *Brudköpet* häromåret.

Utmärkta är även **Alžběta Poláčková** och **Aleš Voráček** som de till Milada medsvurna Jitka och Vítek i räddningsaktionen, den på tjeckiska operainspelningar allestädes närvarande fine barytonen **Ivan Kusnjer** som kung Vladislav och basen **Jan Stava** som fängelsevakten Beneš. Inte att förglömma BBC Singers i de folkligt stunsiga scenerna i början av akt två.

Det tunna cd-häftet innehåller inga biografiska uppgifter, men väl en textkommentar av Smaczny. Librettot finns på skivbolagets hemsida, men bara i engelsk och tysk översättning utan tjeckiskt original. ■ Henry Larsson

**MARJUKKA TEPPONEN:
SWEET RAPTURE AND HEARTACHE.
BELOVED OPERA ARIAS FOR
SOPRANO**

Kuopio Symphony Orchestra/Hold-Garrido
Alba ABCD 377 [1 CD]

Distr: Naxos

Den finländska konsert- och operasångerskan **Marjukka Tepponen** är väl värd att upptäcka. Detta är hennes andra skiva efter en cd med romanser av Rachmaninov, Toivo Kuula och Poulenc.

Tepponen, som bland annat studerat på musikkonservatoriet i hemstaden Kuopio och för Hilde Zadek i Wien, debuterade 2010. Hon har sjungit Zerlina, Corinna i Rossinis *Resan till Reims* och Mimì i Helsingfors (mot Daniel Johansson), samma roll i Graz, Zerlina och Pamina i Savonlinna, Donna Anna i Rijeka i Kroatien och Liù i *Turandot* på festspelen i Bregenz.

Tepponen har en rikt nyanserad och expansiv hög sopran med koloraturfärdighet och lätt instrumentell klang. Skivan blandar sedvanlig repertoar för sopran med några mindre vanligt förekommande stycken. Det är Donna Annas "Crudele! – non mi dir" ur *Don Giovanni* och grevinnans arior ur *Figaros bröllop*, Norinas ur *Don Pasquale*, Elviras polonäs ur *Puritanerna*, Giuliettas aria ur *I Capuleti e i Montecchi*, Julias valsaria ur *Romeo och Julia*, Antonias ur *Hoffmanns äventyr* och en alldeles underbart framförd "Depuis le jour" ur Charpentiers *Louise* liksom "Ruhe sanft" ur Mozarts *Zaide*.

Att inleda skivan med Blonchens sprudlande "Welche Wonne, welche Lust" ur *Enleveringen ur seraljen* är originellt. Hur ofta hör man den arian i recitalsammanhang?

Skivan, med högklassigt orkesterspel av Kuopios Symfoniorkester, avslutas med två sånger av Strauss; den första "Allerseelen" från 1885 ur samlingen *Acht Lieder aus letzte Blätter* till text av den österrikiske poeten Hermann von Gilm. Sången orkestrerades av dirigenten Robert Heger 1932.

"Amor" ingår i *Brentano-Lieder* (text Clemens von Brentano) op. 68 och komponerades av Strauss 1918, men orkestrerades inte förrän 1940. Det är en liten koloraturminiatyr à la Zerbinetta som Tepponen gör stor konst i det lilla av.

Skivan innehåller biografisk information om de medverkande, inklusive den spansk-danske dirigenten **Alberto Hold-Garrido**, som var musikchef och chefsdirigent på Stockholmsoperan 2001–03, men tyvärr inget om verken. Det finns heller inga texter till styckena. ■■ Henry Larsson

SIMONE KERMES: LOVE

La Magnifica Comunità/
Sony 88875111382 [1 CD]

Distr: Sony Classical

Kärleken, skriver **Simone Kermes** en smula överflödigt i det lilla programhäftet till sitt – med ett persikofärgat omslag – cd-projekt *Love*, är en av de mest om-

sjungna teman inom musiken. Som lyssnare kan man tillägga att det således finns tusentals arior att välja mellan. Möjligen därför får dessa sjutton barockarior från kända och tämligen bekanta kompositörer – Monteverdi, Merula, Boësset, Briceño, Strozzi, Lambert, Manelli, Legrenzi, Eccles, Dowland, Cesti, Purcell – korta, mycket korta, introduktioner. Dessa följs av några diktцитat, huvudsakligen från Shakespeare, om kärlekens olika väsen. Även dessa torde lyssnaren redan vara bekant med.

Lite väl rart, kan man tycka, och majoriteten av ariorna är också rätt rara. Till och med Monteverdis dramatiska "Lamento della ninfa" får här ett ovanligt stillsamt framförande. Bränner till gör det tillfälligt i det spanska, Luis de Briceños "Ay amor loco", eller det engelska, John Eccles "I burn, I burn". Tillsammans med mindre kända smakprov från Michel Lambert, Francesco Manelli eller Tarquinio Merula – alla verksamma under 1600-talets första hälft – så är en behållning just valet av dessa sällan representerade kompositörer.

Kermes röst är mjuk, fyllig och övertonsrik. Såväl pianissimon som de enstaka forteutbrotten sväller ut och lägger sig som en sammetsduk över orkesterklangen. Å andra sidan är hennes röst aningen anonym, bara undantagsvis, som i "Ay amor loco", får den mer karaktär och är mer intresserad av arians ämne, än av röstens skicklighet. ■■ Lennart Bromander

TIDSKRIFTEN OPERA

NR 1/2017 UTKOMMER
DEN 21 FEBRUARI!

- ◆ Vi presenterar det nya operahuset i Aten, som ritats av arkitekten Renzo Piano. Det är Stavros Niarchos-stiftelsen som donerat över 550 miljoner euro till ett nytt stort kulturcentrum, som ligger fyra kilometer söder om Atens centrum, där det nya operahuset ingår.
- ◆ OPERA recenserar bl.a. Sverigepremiären på Fedora på Kungliga Operan, Carmen i Göteborg, Figaros bröllop och Snödrottningen i Malmö, Staden Mahagonnys uppgång och fall i Köpenhamn, Huguenotterna på Deutsche Oper i Berlin samt den sceniska premiären på Péter Eötvös Senza Sangue som spelas ihop med Riddar Blåskäggs borg på Hamburgoperan.

Fr. v.: Atens nya operahus. Foto: Yiorgis Yerolymbos.
Snödrottningen på Malmö Opera. Foto: Anna Björklund.
Detalj ur affisch för Figaros bröllop på Malmö Opera.
Form: Magnus Bergström.
Carmen. Foto: Robert Workman.

Livrustkammaren

RENÄSSANSMODE I PAPPER

*familjen Medici
utanför ramen*

"Frågan är om någon tidigare utställning på Livrustkammaren har överraskat så mycket som den nu aktuella." DAGENS NYHETER

"Det som imponerar mest är de magnifika spetsarna, minutiöst utskurna i papper. Vilket klosterarbete!" SVENSKA DAGBLADET

Slottsbacken 3, Stockholm | livrustkammaren.se

Isabelle HOLMEN

**För dig som
älskar musik!**

**Lilla Akademiens
Musikgymnasium
och Pre-College**

**Spetsutbildning
i musik med
riksrekrytering**

Öppet hus: 14 januari kl 12-16

Infokvällar: 21 november
och 8 februari, kl 17-19

www.lillaakademien.se

KUNGLIGA OPERAN

operan.se

Bilj. tfn: 08-791 44 00

Strauss *Salome*: 24, 28/11, 4, 7/12.Giordano *Fedora*: 10 premiär,
13, 16, 19, 27/12, 4, 8, 11, 16, 18/1.Rossini *Barberaren i Sevilla*: 5, 15/12.Mozart *Trollflöjten*: 26, 28/12, 2, 13/1.Lehár *Glada änkan*: 21 premiär,
23, 25, 27/1, 3, 8, 11, 14, 20/2.Peterson-Berger *Adils och Elisiv*:
(konsertant) 26/1.Puccini *La Bohème*: 28, 31/1,
4, 7, 10, 16, 19/2.Verdi *Maskeradbalen*: 24 nypremiär,
27/2.**B** Barnvänligt!**GÖTEBORGSOPERAN**

opera.se

Bilj. tfn: 031-13 13 00

MacDermot *Hair* (musikal):
24, 26/11, 1, 28, 30/12, 13, 14, 20,
21, 24, 26, 27, 28, 31/1, 2, 10, 17,
22, 24, 25/2.Bizet *Carmen*: 25 premiär,
30/11, 3, 8, 11, 15, 27, 31/12, 7, 12, 15,
19, 22, 25, 29/1, 5, 9, 16, 18, 23/2.Strauss *Elektra*: 4 premiär,
8, 11, 15, 19/2.Rangström *Kronbruden*:
(konsertant) 26/2.**WERMLAND OPERA**

wermlandopera.com

Bilj. tfn: 054-21 03 90

Schönberg, Boublil, Natel, Kretzmer
Les Misérables (musikal):
30/11, 1, 2, 3, 14, 15, 16, 17, 18, 27, 28,
29, 30, 31/12, 13, 14, 15, 19, 20, 21, 22,
26, 27, 28, 29/1, 1, 2, 3, 4, 17, 18, 19,
22, 23, 24, 25/2.**MALMÖ OPERA OCH
MUSIKTEATER**

malmoopera.se

Bilj. tfn: 040-20 85 00

Laufer, Fierstein *Kinky Boots*
(musikal): 27/11, 1, 3, 4, 9, 10/12,
4, 5, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 22, 27,
28, 29/1, 4, 5/2.Mozart *Figaros bröllop*:
26, 29/11, 2, 7, 11, 18/12, 3, 7/1.**B** Staern *Snödrottningen*:
17 urpremiär, 20, 26, 28/12, 6, 8/1.Kitt/Yorky *Tänk om* (musikal):
11 premiär, 16, 17, 18, 19, 21, 24,
25, 26/2.**NORRLANDSOPERAN**

norrlandsoperan.se

Bilj. tfn: 090-15 43 47

Sondheim *Passion* (musikal):
24 premiär, 26/2.**Res med Tidskriften OPERA och
Favoritresor till Berlin den 4–8 maj 2017.**

Följ med Tidskriften OPERA och chefredaktören, **Sören Tranberg**, till musikmetropolen Berlin. På Schillertheater ser vi Verdis *La Traviata* med **Aylin Pérez** som Violetta. Vi går på premiären av Wagners *Den flygande holländaren*, där vi får uppleva vår internationellt verksamma sopran **Ingela Brimberg** som Senta i hennes debut på Deutsche Oper, allt under chefsdirigenten **Donald Runnicles** ledning. På Deutsche Oper ser vi också Puccinis sällan spelade opera *Svalan* (La Rondine) i en nyuppsättning från i fjol, i regi av **Rolando Villazón**.

Förutom operaföreställningar och musikintroduktioner ingår historiska stadspromenader, med guidade visningar på Gemäldegalerie och Boros Bunker samt guidningar på Berliner Philharmonie och Musikinstrumentmuseet. Vår lokala guide är **Eva Jaehnert**. Vi bor bra och centralt.

För mer information och bokning kontakta Favoritresor på 08-660 18 00, e-post: info@favoritresor.se eller besök www.favoritresor.se

TREFFPUNKT BERLIN!

26/11 CARMEN

Bizet. D: Kamensek. Giotas, Bäckström, Hällström, Sporsén. Från premiären på Göteborgsoperan 25/11 2016.

3/12 MANON LESCAUT

Puccini. D: Armiliato. Netrebko, Maltman, Álvarez. Direktsändning från Metropolitan, New York.

10/12 FEDORA

Giordano. D: T. Ringborg. Grigorian, Carè, Eliasson, Asplund. Direktsändning från Kungliga Operan, Stockholm.

17/12 SNÖDROTTNINGEN

Staern. D: Solyom. Stern, F. Johansson, Sundqvist, Streijffert, Durán. Direktsändning från Malmö Opera.

17/12 JOLANTA

Tjajkovskij. D: Pletnjov. Moskvina, Mignunov, Ivanova, Kadurina. Föreställning 26/9 2016, Tjajkovskijsalen, Moskva.

24/12 LES INDES GALANTES

Rameau. Oropesa, Juric, Quintans, Nazmi. Från föreställningar 19–24/7 2016 på Prinzregententheater, München.

31/12 REGEAMENTETS DOTTER

Donizetti. D: Rizzi Brignoli. Fuchs, Antoun, Pruvot, Diakoff. Föreställning 18/3 2016, Opéra de Lausanne.

7/1 DIE LIEBE DER DANAE

Strauss. D: Welser-Möst. Stoyanova, Siegel, Konieczny, Ernst. Föreställning 31/7 2016, Stora festspelshuset, Salzburg.

14/1 AVSLÄGSEN KÄRLEK

Saariaho. D: Mälkki. Phillips, Mumford, Owens. Föreställning 10/12 2016, Metropolitan, New York.

21/1 ROMEO OCH JULIA

Gounod. D: Nosedá. Grigolo, Damrau, Petrenko, Madore. Direktsändning från Metropolitan, New York.

31/1 TRUBADUREN

Verdi. D: Farnes. Hvorostovsky, Rachvelishvili, Haroutounian, Kunde. Direktsändning från Covent Garden, London. Även 5/2 inspelad.

30/3 MADAME BUTTERFLY

Puccini. D: Pappano. Jaho, Puente m fl. Direktsändning från Covent Garden, London. Även 2/4 inspelad.

sf.se/opera

**Folkets Hus
och Parker**

OPERA LIVE

10/12 L'AMOUR DE LOIN

Saariaho. D: Mälkki. Phillips, Mumford, Owens. Direktsändning från Metropolitan, New York.

7/1 NABUCCO

Verdi. D: Levine. Monastyrská, Barton, Thomas, Domingo, Belosselskiy. Direktsändning från Metropolitan, New York.

21/1 ROMEO OCH JULIA

Gounod. D: Nosedá. Grigolo, Damrau, Madore, Petrenko. Direktsändning från Metropolitan, New York.

11/2 GLADA ÄNKAN

Lehár. D: Unander. Rombo, Carpenter, Hellgren Staykov, Hedlund, Dorsin, Treichl. Direktsändning från Kungliga Operan, Stockholm. **OBS! kl. 15.00.**

25/2 RUSALKA

Dvořák. D: Elder. Opolais, Dalayman, Barton, Jovanovich, Owens. Direktsändning från Metropolitan, New York.

livepabio.se
facebook.com/livepabio
twitter.com/livepabio
instagram.com/livepabio
youtube.com/folketshusparker

Visserligen har Frun börjat bli till ären, men inte har hon skrivit sitt testamente ännu. Än mindre har hon bestämt var hon ska ha sin sista vila när det är dags. Ett märkligt uppslag till det sistnämnda fick hon dock härom morgonen – och höll på att sätta frukostkaffet i vrångstruken under tidningsläsningen. Under en paus i en föreställning av *Wilhelm Tell* på Metropolitan i New York,

läste hon, hade en man gått runt i orkesterdiket och spritt ut ett vitt pulver. En orkestermusiker slog larm och vips var hela operahuset utrymt och föreställningen avlyst.

Det visade sig att mannen hade utfört denna handling för att hedra sin bortgångne, operaälskande vän. Pulvret, som inte

var något pulver, var i själva verket askan efter operavännen. Som en del i en uppgörelse dem emellan hade mannen spridit delar av askan även i andra amerikanska operahus. Som att vännen skulle vara evigt närvarande på de platser som han hade älskat mest, liksom. Först som sist tyckte Frun väldigt synd om publiken som på grund av detta gick miste om slutet av *Wilhelm Tell*.

Så efter en andra kopp kaffe tänkte hon att en helt vanlig minneslund nog är att föredra. För varför skulle hon ligga och skräpa på Kungliga Operan och Göteborgsoperan? Men hon hoppas naturligtvis få hänga med ett bra till, om inte annat för sina läsare och så länge hennes kåserier inte sinar. :||

*Boka dina annonser
via vår samarbetspartner!*

BESTÄLL ANNONSPRISLISTAN FÖR 2017!

Nr 1/2017 utkommer den 21 februari och bokningsstoppet är satt till den 23 januari.

Alex Simonsson,
alex@sb-media.se

Swartling & Bergström Media
Tysta Gatan 8, 115 20 Stockholm
Tel 08-545 160 63
www.sb-media.se

S&B
SWARTLING & BERGSTRÖM MEDIA

Annonsörer i detta nummer:

Favoritresor | Folkoperan | GöteborgsOperan | Julius Production | Kungliga Operan | Lilla Akademien
Livrustkammaren | Musik i Dalarna | Stockholms Konserthus | Svenska Kulturresoer | Your Next Tour AB

Helsingfors

OPERARESOR AV HÖG KLASS

OPERA I HELSINGFORS

2017 ÄR DET 100-ÅRSJUBILEUM FÖR FINLANDS SJÄLVSTÄNDIGHET FRÅN RYSSLAND. Följ med på en tongivande resa i jubileumstid! Under hela året firas detta och vi njuter av två operor i det moderna operahuset med utmärkt akustik. Vi ser Pjotr Tjajkovskijs bedövande vackra och stora opera "Eugene Onegin" och Kaija Saariahos "Only the Sound Remains" vars uppsättning består av två operor, regisserad av Peter Sellars, och baserar sig på japanska no-dramer. Vi gör besök i konstgallerian Ateneum, Designmuseet och Villa Gyllenberg med dess utsökta konstsamling. Musikciceron är NIKLAS LINDBLAD.

20/4 • 4 DAGAR

VALENCIA & BARCELONA

VALENCIAS MODERNA OPERAHUS Palau de les Arts Reina Sofia bjuder på Sofia Coppolas version av Verdis älskade "La Traviata" med Placido Domingo i rollen som Germont. I Barcelona ser vi en mycket speciell opera Quartett på Milano La Scala, av den italienske kompositören och professorn i komposition Luca Francesconi. Arkitekturen i de två städerna är en annan höjdpunkt på resan med Calatravas magnifika moderna stadsdel i Valencia medan Barcelona bjuder på en sällsam blandning av arkitekturstilar med gotik och jugend. Liksom alltid på en resa med ciceron CATHERINE URWITZ bor vi bra och njuter av många fina spanska måltider.

20/2 • 7 DAGAR

MUSIKFEST I BERLIN

BERLIN HAR I SANNING SAMLAT OPERAELITEN FÖR SINA FEST-DAGAR I APRIL. Vi är speciellt glada över att få presentera våra svenska stjärnor ANNA LARSSON, IRENE THEORIN och finska CAMILLA NYLUND i årets Festtage. Årets musikaliska festligheter innehåller en bukkett gnistrande operajuveler i form av Strauss "Die Frau ohne Schatten" och Wagners "Parsifal", en piano-konsert av Radu Lupu och en duo-recital av världens främsta pianosolister Marta Argerich och Daniel Barenboim. Vi bor centralt och upplever Berlins olika skepnader per buss och till fots med vår uppskattade svensktalande kulturguide EVA JAEHNERT och musikciceron RICKARD KLINGSPOR.

12/4 • 5 DAGAR

FLER RESOR:

Opera & musik i Lissabon | 31/3
Opera i Bratislava med Wien | 21/4
Opera och kultur i Venedig & Trieste | 2/5
Operettpärlor i Wien & Linz | 9/5
Opera i Ljubljana & Maribor | 29/5

WWW.FAVORITRESOR.SE

Många fler resor på
WWW.FAVORITRESOR.SE
Tel 08-660 18 00

FAVORIT
RESOR FÖR SJÄLEN

CARMEN

HELLRE DÖD ÄN FÅNGAD
Opera av Georges Bizet.

Världens mest spelade opera i klassisk dräkt - dramatisk, passionerad och förförisk. Den självständiga Carmen är passionen personifierad: vild, orädd och förtärande. När hon kastar sin ros till Don José blir det upptakten till en relation som kommer att sluta i tragedi.

PREMIÄR 25 NOVEMBER
Spelas t o m 23 februari 2017.

ORKESTERKONSERT MED MUSIK
BASERAD PÅ BIZETS OPERA.

Musik av Maurice Ravel, François Borne,
Franz Waxman och Rodion Sjtjedrin.

Medverkande
Dirigent: Marzena Diakun
GöteborgsOperans Orkester

4 DECEMBER

Ge bost en upplevelse
i julklapp

Köp presentkort på opera.se.

GÖTEBORGSOPERAN

